

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA
PLANLARINDA REHBERLİK
HİZMETLERİ (1963-2023)**

Songül GÜRBÜZ

**Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİR
2021**

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA PLANLARINDA REHBERLİK HİZMETLERİ
(1963-2023)**

(Counseling Services in Development Plan of Turkish Republic (1963-2023))

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Songül GÜRBÜZ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİR

Bayburt
Şubat, 2021

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİR danışmanlığında, 172112004 numaralı Songül GÜRBÜZ tarafından hazırlanan “Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Planlarında Rehberlik Hizmetleri (1963-2023)” adlı bu çalışma 05/02/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Ufuk TÖMAN

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Fatih DEMİR

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Şenol ORAKCI

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

09/02/2021

Doç. Dr. Fatih GÜRBÜZ

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Planlarında Rehberlik Hizmetleri (1963-2023)” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

05/02/2021

Aslı ıslak imzalıdır

Songül GÜRBÜZ

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim sürecinde bana rehberlik ederek desteklerinin sunan, bilgi ve tecrübelerini paylaşan danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Fatih DEMİR’e teşekkür ederim. Eğitim hayatımda, mesleki çalışmalarım ve hayatımın her evresinde desteklerini hep yanımda hissettiğim sevgili eşim Doç. Dr. Fatih GÜRBÜZ’e ve canım oğlum Mehmet Efe GÜRBÜZ’e teşekkür ederim.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA PLANLARINDA REHBERLİK HİZMETLERİ (1963-2023)

Songül GÜRBÜZ

Şubat 2021, 64 sayfa

Bu araştırmada, “Türkiye Cumhuriyeti’nin 1960’lı yılların hemen başında geçtiği Planlı Kalkınma Döneminden Cumhuriyet’in 100. yılına kadar geçen süreçte Türk Milli Eğitim Sistemi’nin önemli bir bölümünü oluşturan Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin kalkınma planlarında alınan kararlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutunu belirlemek için 1963 yılından başlayıp 2023 yılını da kapsayacak şekilde hazırlanan toplam on bir kalkınma planı analiz edilmiştir. Araştırma, bir tarama modelidir ve nitel araştırma özelliği göstermektedir. Araştırmada elde edilen veriler, doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır.

Araştırmada, veri kaynağı olarak beş yıllık kalkınma planları dokümanlarından yararlanılmıştır ve verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. 1963 yılından başlayıp 2023 yılını da kapsayacak şekilde hazırlanan toplam on bir kalkınma planı üzerinde yapılan analizler sonucunda, kalkınma planlarında Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin ifadeler; “Eğitim”, “Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma” ve “Sosyal Hizmetler” olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır. Bu üç kategoriyle ilgili ifadeler sırasıyla en çok “Eğitim” kategorisinde (20), “Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma” kategorisinde (19) ve “Sosyal Hizmetler” kategorisinde (19) yer aldığı görülmüştür. Bu durum, her 3 kategorinin de kalkınma planlarında neredeyse eşit derecede vurgulandığını göstermiştir. Araştırma sonunda ulaşılan sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, rehberlik hizmetleri, beş yıllık kalkınma planları, eğitim programı.

ABSTRACT

MASTER THESIS

COUNSELING SERVICES IN DEVELOPMENT PLAN OF TURKISH REPUBLIC (1963-2023)

Songül GÜRBÜZ

February 2021, 64 pages

In this survey, "What are the decisions taken in the Republic of Turkey in 1960 until the year of right at the beginning passed the Planned Development Period of the Republic 100th anniversary last process in the Turkish National Education System is an important part in the guidance development for the purpose of the size of the service plan?" An answer to the question has been sought. In order to determine the objective dimension of the Guidance Services, a total of eleven development plans prepared starting from 1963 to 2023 have been analyzed. The research is a survey model and shows qualitative research characteristics. The data obtained in the study were collected by the document review technique.

Five-year development plans documents were used as a data source in the research and content analysis method was used in the analysis of the data. As a result of the analyzes made on a total of eleven development plans, which were prepared starting from 1963 and covering the year 2023, statements regarding the purpose dimension of Guidance Services in development plans; It is divided into 3 categories as "Education", "Economy and Social Development" and "Social Services". It was observed that expressions related to these three categories were mostly included in the "Education" category (20), the "Economy and Social Development" category (19) and the "Social Services" category (19). This has shown that all 3 categories are almost equally emphasized in development plans. Suggestions were made in line with the results obtained at the end of the research.

Keywords: Guidance and psychological counseling, guidance services, five-year development plans, training program.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Araştırmanın Varsayımları	5
Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
Kuramsal Çerçeve.....	6
İlgili Araştırmalar	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	16
Yöntem	16
Araştırmanın Modeli	16
Veri Toplama Araçları	16
Verilerin Analizi.....	16
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	18
Bulgular	18
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler.....	19
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	23
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	23
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	24

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	24
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	25
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	26
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	27
Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	28
On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler	29
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	49
Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler.....	49
Sonuçlar ve Tartışma.....	49
Birinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	49
İkinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	49
Üçüncü beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	51
Dördüncü beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	52
Beşinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	52
Altıncı beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	52
Yedinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	53
Sekizinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	53
Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	54
Onuncu beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	54
On birinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.	55
Öneriler	56
KAYNAKÇA.....	58
ÖZGEÇMİŞ	64

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Yer Alan Rehberlik Hizmetleriyle İlgili İfadeler ...</i>	33
Tablo 2. <i>Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Yer Alan Rehberlik Hizmetleriyle İlgili İfadelerin “Eğitim”, “Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma” ve “Sosyal Hizmetler” Kategorilerine Göre Gösterimi.....</i>	38

KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
RPD	: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
SKE	: Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Problem Durumu

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren ana unsurlardan biri de eğitimidir. Özellikle 20. yüzyılda ulus olma bilincine sahip olan devletler, gelişme sürecinde eğitimi bir araç olarak kullanmayı başarabilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu son iki asırlık döneminde yüzünü batıya dönmüştür. Devamında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti de batı standartlarında bir toplum ve devlet haline gelmeyi hedeflemiştir. Tarihi bir imparatorluk tecrübesinden gelen ve Cumhuriyet yönetimini yeni yönetim şekli olarak belirleyen bir toplumun; hem çağın değerlerini bünyesinde barındıran bir batılılaşma sürecini idrak etmesi, hem de yeni ve çağdaş bir anlayışla millet seviyesine yükseltilmesi gerekmektedir (Özodaşık, 1999, s.250). Türkiye Cumhuriyeti Devleti de modern, güçlü ve muasır devletler seviyesine ulaşabilmenin şartlarının biri olan iyi bir eğitim sistemini inşa etmek amacıyla kendinden önceki dönemin eğitim hamlelerinden de etkilenecek gerekli dersleri çıkarmış ve gerekli çalışmalara başlamıştır. İstenilen inşayı gerçekleştirmek amacıyla modern devlet olmanın tüm olanaklarını kullanmıştır. Bu olanakların en kritik unsurlardan biri olan eğitim olanağından yeni kurulan her modern devlet gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti de faydalanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu eğitim sistemindeki bazı eksiklikler ve aksaklıklar, yeni bir eğitim politikası geliştirmeyi gerekli kılmaktaydı. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bağımsızlık mücadelesi veren Türk Milleti; Cumhuriyeti kurarken, Türk gençliğinin hangi amaçlar, ilkeler ve dünya görüşü doğrultusunda yetiştirilmesi gerektiğini göz önünde bulundurarak eğitim sistemindeki yapılanmaya bu doğrultuda yön vermiştir. Yetiştirilecek bireylere kazandırılması gereken temel özelliklerin neler olduğu, yeni bir devlet anlayışının doğal bir sonucu olarak meydana çıkmıştır (Demir, & Duman, 2018, s.25).

Daha önceki dönemlerde pek rastlanılmayan; kendine güven duyma, milli şuuru geliştirme, girişim gücüne sahip olma ve kendi bünyemize uygun olan programlar oluşturup geliştirme gibi günümüz modern eğitiminde kullanılan temel ilkeler, ilk olarak 9 Mayıs 1920’de gerçekleştirilen İcra Vekilleri Heyeti programında görülmüştür (Karagözoğlu, 1985, s.195). Bu da bize, ülkemizdeki milli eğitimin amaçlarının, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurucusu olan Mustafa Kemal Paşa tarafından daha milli mücadele yıllarında ortaya konmaya başlandığını göstermektedir.

15 Temmuz 1921’de yurdun dört bir yanından gelen ve sayıları iki yüz elliden fazla olan kadın ve erkek öğretmeni bir araya toplayan Maarif Kongresi yapılmıştır. Bu kongreyi, Mustafa Kemal Paşa cepheden gelerek açmıştır. Bu kongrenin milli mücadele şartlarında gerçekleştirilmiş olması ve bu yıllarda öğretmen ve öğrencilerin askerliklerinin tecil edilmesi, milli hareket tarafından milli eğitime ne kadar önem verildiğini açıkça ortaya koymaktadır (Akyüz, 1999, s.279). Maarif Kongresinin çalışma konuları; ilkokulların ve ortaöğretim basamağındaki okulların öğretim programları ile öğretim süreleri ve okutulacak olan derslerdi.

Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk milletinin topyekûn varoluş mücadelesi verdiği günlerden biri olan 1 Mart 1922’de Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin açılış konuşmasında söylediği; *“Bir taraftan cehaletle uğraşırken bir taraftan da memleket evladını, sosyal ve iktisadi hayatın doğrudan etkili ve yararlı bir unsuru kılabilmek için gerekli olan ilk bilgileri uygulamalı bir tarzda vermek maarifimizin esasını teşkil etmelidir”* (Okur, 2005 s.205) sözü, eğitim-öğretim faaliyetlerini özenle takip edip üzerinde durarak, modern ve milli bir eğitim sistemi inşa etmeye çalıştığını gösteren önemli bir örnektir.

Milli mücadele yıllarında TBMM Hükümeti de milli ve modern bir eğitim tesis etmeye çalışmıştır. 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunun kabulüyle tüm öğretim kurumları birleştirilmiş ve Maarif Vekâleti’ne (Milli Eğitim Bakanlığı) bağlanmıştır. Böylelikle, farklı dünya görüşlerine hizmet eden bireylerin yetiştirilmesi sorununu halletmek amacıyla mektep ve medrese ikiliğine son verilmiştir. Ayrıca, merkezden yönetim anlayışı aracılığı ile eğitim faaliyetlerinin denetlenmesi sistemli hale getirilmiştir (Okur, 2005, s.204). Bu kanunun kabul edildiği yıl, Türk eğitim sisteminin incelenmesi ve eğitim sisteminde yapılabilecek hususlarda uzman görüşlerinin alınması amacıyla yabancı uzmanların getirilmesine karar verilmiştir. Bu maksatla ülkemize getirilen ilk yabancı uzman Prof. Dr. John Dewey olmuştur. John Dewey, Ankara ve İstanbul’da gerekli incelemelerde bulunmuş ve görüşlerini 1924 yılının Aralık ayında Maarif Vekâleti’ne bir rapor halinde sunmuştur.

Türk Milli Eğitim sistemi üzerine yapılan çalışmalar ve meydana gelen gelişmeler Milli Mücadele dönemi ve Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda olduğu gibi; 1950 Demokrat Parti dönemi ve daha sonraki yıllardan günümüze kadar devam etmiştir. Bu gelişmeleri, ilki 1963 yılında yayınlanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarında da görebilmekteyiz.

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan her toplumun, bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda oluşturulmuş belirli gelişim hedefleri bulunmaktadır. Toplumsal yapılanmamız içerisinde belirleyici öğelerden oluşan bu hedefler, ülkemizde de çağın gereklerine ve gelişmelere uyum sağlamak adına, beş yıllık dönemleri kapsayacak şekilde Kalkınma Planları olarak hazırlanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) olarak kurulan ve

daha sonra Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan, ülkemizin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda, uzun sürede gerçekleştireceği büyümeyi hedefleyen temel politika dokümanları “Beş Yıllık Kalkınma Planı” olarak isimlendirilmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin, ilk olarak 1963 yılında yayınlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve sonuncusu On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı adıyla 2019 yılında yayınlanan, toplam on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planı bulunmaktadır. Günümüzde On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planımız (2019-2023) uygulamadadır. Bütün Beş Yıllık Kalkınma Planlarımızın her birinde toplumsal yaşamı ilgilendiren değerlendirmeler ve çözüm önerileri gibi unsurlar bulunmaktadır (Akça, Şahan, & Tural, 2017). Bu planlar içerisinde, eğitim sistemine ilişkin olarak, Rehberlik Programları önemli bir yer işgal etmektedir. Bütün kademelerdeki sınıfların rehberlik faaliyetlerini düzenleyen programlar, rehberlik programları olarak isimlendirilmektedir. Beş Yıllık Kalkınma Planları içerisinde yer alan Rehberlik Programlarına ait politikaların doğru ve eksiksiz bir şekilde uygulanması, bu planların başarıya ulaşmasını sağlayacaktır.

Ulusların gelişmesi ve kalkınmasında eğitim sistemi önemli bir unsurdur. Bu yüzden de eğitim sistemi daima kendini yenileyerek değişip, gelişmelidir. Bu değişim ve gelişim ise eğitim programları aracılığıyla sağlanabilmektedir. Bu eğitim programları geliştirilirken rehberlik programlarından önemli ölçüde etkilenilmektedir. Rehberlik programları, ülkelerin kalkınmasında gerek direkt yol gösterici rolüyle, gerekse eğitim üzerine olan etkisiyle katkı sağlamaktadır.

Rehberlik hizmetlerinin edinmiş olduğu amaçların, sivil veya resmi toplumun her kesimini kapsamaktadır. Öyle ki, bireylerin meslek edinmelerinden, günlük hayatlarındaki rutin sosyal ilişkilerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu yönüyle rehberlik hizmetlerinin edinmiş olduğu amaçların ihtiyaçlara cevap verip veremediği ve ne kadar başarıya ulaşabildiği büyük önem arz etmektedir.

Rehberlik hizmetleri Türk Milli Eğitim Sistemi’nin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Rehberlik hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin Kalkınma Planlarında alınan kararların neler olduğunu belirleyebilmek amacıyla bu çalışmada toplam on bir adet olan Beş Yıllık Kalkınma Planı incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada “Türkiye Cumhuriyeti’nin 1960’lı yılların hemen başında geçtiği Planlı Kalkınma Döneminden Cumhuriyet’in 100. yılına kadar geçen süreçte Türk Milli Eğitim Sistemi’nin önemli bir bölümünü oluşturan Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin kalkınma planlarında alınan kararlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırmanın Önemi

İnsanlığın var olduğu günden beri en temel sorunlarından biri kalkınmadır. Günümüzde de gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerin temel sorunu olan kalkınma, dünya gündemindeki önemini devam ettirmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda kalkınma sorununun ekonomik olarak dünyanın önde gelen sorunu olduğu rahatlıkla anlaşılabilmektedir. Kalkınma probleminin üstesinden gelmenin en kestirme ve kalıcı çözümü eğitime gerekli önemin verilmesidir.

Özellikle ikinci dünya savaşının ardından sanayi devriminin yapıldığı ülkelere bakıldığında, bunu eğitimlerindeki gelişmeyle paralel olarak sürdürdükleri açıkça görülebilmektedir. Buradan; kalkınma ve eğitim arasında oldukça güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilmektedir. Ayrıca eğitim; yeni buluşların kişiler tarafından kabul edilmelerini daha kolay hale getirir.

Kalkınmaya yönelik icra edilen eğitim şu hedefleri gerçekleştirmelidir;

- Zihinsel ve bedensel yönden gerekli yeterliğe sahip olan her insanı üretken yapmak,
- Kırsal kesimlerden kentlere göç edenlere kentlileşme eğitimi vermek,
- Her geçen gün gelişmekte olan teknolojiye ayak uydurmak için insanlara gerekli olan teknik eğitimi vermek,
- Her geçen gün değişmekte olan toplumsal yapıya insanların uyumunu sağlamak,
- Tarımsal ve kırsal kültürden, endüstriyel ve modern kültüre geçmeyi sağlamak,
- Bozulmaya uğrayan toplum katmanlarının kalkınmayı engelleyecek faaliyetlerini tersine çevirecek girişimleri desteklemek,
- Eğitim kurumlarının kalkınmaya daha etkin bir şekilde destek vermesi için gelişip değişimini sağlamak,
- Tüm kurumların kalkınmanın gereklerini yerine getirmelerine ve kalkınmaya uyum sağlamalarına eğitim yoluyla katkıda bulunmak.

Bu doğrultudaki hedefleri önemli ölçüde gerçekleştirmiş olan bir eğitim sistemi; kişileri yenilikleri daha kolay kabul eder hale getirir. Yetişmiş eleman sağlayarak ülke içinde ve uluslararası alanda işgücü ve girişim yeteneğini artırır. Kalkınmada ekonomik büyüme ve değişmeyi sağlar (Baykul, 2008, s.25).

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Planlarında Türk Milli Eğitim Sistemi'nin önemli bir bölümünü oluşturan Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin Kalkınma Planlarında alınan kararların neler olduğunun derinlemesine araştırıldığı bu çalışmanın bundan sonra yapılacak olan kalkınma planlarındaki rehberlik hizmetlerine ve alan yazına önemli bir katkı

sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma özellikle rehberlik alanında yapılacak olan çalışmalara da önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye Cumhuriyeti'nin planlı kalkınma dönemine geçtiği 1963 yılından 2023 yılına kadar geçen süreçte yer alan on bir adet kalkınma planını kapsamaktadır.

Araştırmanın Bulguları;

- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)
- İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)
- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)
- Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)
- On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023) ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada incelenen Kalkınma Planlarında yer alan Rehberlik Hizmetlerine ilişkin amaç ifadelerinin yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Tanımlar

Eğitim Programı: “Bir eğitim kurumunun; çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsayan programdır” (Varış, 1988, s.18).

Rehberlik Programı: Bütün kademelerdeki sınıfların rehberlik faaliyetlerini düzenleyen programdır.

Kalkınma Planı: Bir ülkenin tamamı veya belirli bir bölgesi için belirlenen kalkınma hedefleri çerçevesinde iktisadi ve sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla özel kesim için yol gösterici ve kamu kesimi için emredici niteliğe sahip olan plandır (Kızılboga-Özaslan, & Alıcı, 2014).

Rehberlik Hizmetleri: Uzman kişilerce yürütülen yardım ve ihtisas faaliyetleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve

Kalkınma çok yönlü bir olguya sahiptir. Temelde ise insan unsuruna dayanmaktadır. İnsanı her yönüyle yeteri kadar gelişmemiş bir toplumun, kalkınması mümkün değildir (Demir, 2018, s.25). İnsanoğlunun, birey ve toplum olarak bilgi ve beceri sınırlarını genişletmek suretiyle, mevcut kaynak ve imkânlardan en iyi şekilde yararlanması ve bu yolda daha üstün bir hayat seviyesine ulaşması için, toplumu ve çevresini daha uygun şekilde düzenlemesi kalkınma olarak ifade edilmektedir (Kalaycı, 2004).

Kalkınmanın gerçekleşebilmesi için vazgeçilmez unsur olan eğitim, insanlığın var olduğu günden itibaren sürekli değişerek ve gelişerek hayatımızda yer almaktadır. Toplumların sosyoekonomik ve gelişmişlik düzeyleri de mevcut eğitimleriyle paralellik göstermektedir. Eğitim sözcüğü farklı eğitimciler tarafından farklı şekillerde ifade edilmektedir. Eğitimle ilgili tanımlardan bazılarını şu şekilde ifade edebiliriz:

Ülkemizde yaygın olarak kullanılan tanıma göre ise eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla, plânlı ve kasıtlı olarak, istendik değişiklikler meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972). Meydana gelecek olan bu değişiklikler bireyin yeni bir davranış dizisi kazanması biçiminde olabileceği gibi önceden sahip olduğu istenmeyen nitelikteki davranışlarını terk etmesi biçiminde de olabilir (Ertürk, 1982; Senemoğlu, 2000). Eğitimle ilgili bu tanıma açacak olursak; kişi kendisinde olmayan davranışları isteyerek kazanmaya çalışacak veya var olan fakat değişmesini istediği davranışını ise yine isteyerek değiştirecektir. Diğer bir tanıma göre ise eğitim; önceden belirlenmiş olan esaslara göre insan davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizisidir (Oğuzkan, 1974).

Genel anlamıyla eğitim, insanları belirli amaçlar doğrultusunda yetiştirme sürecidir. Geniş anlamıyla eğitimin tanımı ise, toplumda var olan kültürü bireye aktarmada benimsetme sürecinin bir parçasıdır (Fidan, & Erden, 1998).

Eğitim kavramı ve öğretim kavramı birbirinden oldukça farklı olan kavramlardır. Eğitim, bütün toplumlar için geçerli davranış kalıplarının sosyalleşme ve sosyal denetim aracılığıyla gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktayken, öğretim eğitimin içinde olan bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Sert, 2000). Belli amaca yönelik olarak okullarda gerçekleştirilen, planlı ve kontrollü öğretme etkinliklerinin tümüne öğretim adı verilmektedir

(Baykul, 2002). Diğer bir tanıma göre ise öğretim; öğrencilerin gelişimlerini amaçlayan ve öğrenmenin başlatılıp, sürdürülerek gerçekleştirilmesi için düzenlenen önceden planlanmış etkinliklerden oluşan bir süreçtir (Açıkgöz, 2000).

Eğitim sürekli ve çok boyutlu olmasına karşın; öğretim sürekli ve çok boyutlu değildir. Eğitimde, her türlü yaşantı üzerinde durulmaktadır. Üzerinde durulan bu yaşantılar, kendiliğinden meydana gelen yani rastlantısal öğrenmeler dahi olabilmektedir. Ancak rastlantısal meydana gelen bu öğrenmeler eğitici olabildiği gibi, eğitimle ilgili olmayabilir de. Oysa öğretim planlı, programlı ve güdümlüdür. Öğretimin gerçekleşebilmesi için öğrenenin öğretme olgusunun sağladığı ortamla etkileşimi önem taşımaktadır. Gerçekleşen bütün öğretim yaşantılarının aynı zamanda eğitsel olması gerekmektedir. Öğretim için gerçekleştirilen etkinliklerin önceden belirlenmiş olan hedeflere ulaşması ve başarılı olabilmesi için, önceden ve çok dikkatli bir şekilde planlanması gerekmektedir (Kılıç, 2011).

Öğrenme, eğitimle ilgili olan ve oldukça önemli bir kavramdır. Öğrenme kavramı, eğitimcilerin ve psikologların büyük çoğunluğu tarafından, yaşantı ürünü olan kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2011). Diğer bir tanıma göre ise öğrenme, kişinin davranışlarında meydana gelen değişimlere verilen isimdir (Senemoğlu, 2000). Öğrenme yaşantı ürünüdür, kalıcı izlidir ve öğrenme sonucu muhakkak bir davranış değişikliği oluşur (Kılıç, 2011).

Bir başka tanımda ise öğrenme, kişide çevresi ile etkileşimi sonucunda meydana gelen duygu, düşünce ve davranış değişikliğidir. Fakat meydana gelen bu değişikliklerin nasıl olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bilişsel kuramcılar öğrenmeyi zihinsel bir süreçtir olarak tanımlamaktadırlar. Bilişsel kuramcılara göre öğrenme, zihne ulaşan bilgilere anlam verilmesi ile gerçekleşmektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayan bu anlam verme olayı öğrencinin sahip olduğu kültüre, deneyimlerine, öğrenmeye sebep olan etkileşimlerin doğasına ve öğrencinin sergilediği rollere göre değişmektedir (Özmen, 2004). En geniş ifadeyle öğrenme; büyüme ve vücutta değişik etkilerle oluşan geçici değişimlere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişimdir (Senemoğlu, 2013, s.94).

Öğrenmeyi kılavuzlama ve sağlama faaliyetlerinin tümüne öğretme adı verilmektedir. Öğretme etkinliği akademik beceri ve pedagojik yetkinliğe sahip olan öğretmenler tarafından gerçekleştirilebildiği gibi, toplum tarafından, aile bireyleri aracılığıyla ve usta-çırak ilişkisi şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir.

İnsan yaşamını sürdürebilmek için belli program ve plan çerçevesinde işlerini ve yaşamını gerçekleştirmek zorundadır. Yaşamın bir parçası olan ve doğumdan başlayıp ölüme

kadar devam eden eğitimin de belli bir program ve düzen çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Öğretmenler ise bu düzenin sağlanmasında öğrenenlere rehberlik etmekle görevlidir. Öğretmenlerin planlı bir eğitimi gerçekleştirebilmesi için onlara yol gösterecek bir düzeneğe ihtiyaç duyulmaktadır. İşte burada “eğitim programı” devreye girmektedir (Demir, 2018, s.19).

Eğitim programı kavramı ile ilgili düşünceler uzun yıllar öncesine dayanmaktadır (Ornstein, & Hunkins, 1993). Bu kavram ilk olarak 1820’den beri kullanılmaya başlanmasına rağmen, Franklin Bobbitt tarafından 1918 yılında yazılan “Eğitim Programı” (The Curriculum) isimli kitap, hem eğitim programı kavramının hem de eğitim programı alanının başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Korkmaz, 2007).

Eğitimde “izlenen yol” anlamına gelen eğitim programı kavramının kullanılmaya başlanmasından sonra, alanyazında yazarlardan bazıları eğitim programını izlenmekten yola çıkarak “izlence”, bazıları ise yetiştirmekten yola çıkarak “yetişek” şeklinde ifade etmektedirler (Demirel, 2010; Ertürk, 1972; Sönmez, 2007). Fakat “eğitim programı” kavramı günümüzde en yaygın olarak kullanılan kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilim insanlarının eğitim programı kavramını farklı şekillerde isimlendirmesi, kapsamının geniş ve çok boyutlu olması eğitim programı kavramının tanımının farklı şekillerde yapılmasına sebep olmuştur.

Varış (1978) eğitim programının; öğretmenin ve okulun yol göstericiliği ışığında, Millî Eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik okul içi ve dışındaki bütün öğrenme ve öğretim faaliyetleri olduğunu ifade etmektedir. Eğitim programı kavramını, Taba (1962), bir öğrenme planı olarak ele alırken; Saylor, Alexander ve Lewis (1981) eğitilecek olan bireylere öğrenme yaşantıları kazandırma planı olarak tanımlamaktadır. Ertürk (1972), eğitim programını kavramını “yetişek” olarak nitelemektedir. Yetişiği ise düzenli ve programlı öğrenme yaşantıları bütünü olarak tanımlamaktadır. Ertürk’e göre yetişek, eğitimci açısından eğitim durumları düzeni iken; öğrenci açısından ise bir öğrenme yaşantıları düzenidir. “Eğitim programını kendi içinde işlevlerine göre farklılaştırarak tanımlayan Posner; hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü eğitim programı olarak ifade etmektedir” (Demirel, 2010).

Fidan ve Erden (1998) eğitim programını, kişide istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla sürdürülen tüm faaliyetleri kapsayan plan olarak tanımlarken, günümüz eğitim programcılarında Demirel (2010) ise eğitim programını, bireye okul içinde ve okul dışında planlanmış etkinlikler aracılığı ile sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlamaktadır. En genel tanımıyla eğitim programı; öğreten rehberliğinde öğrencilerin edinmesi hedeflenen temel bilgi ve beceriler çerçevesidir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2017).

Yetiştirilmek istenilen birey yani öğrenen, eğitim programları ve programların uygulayıcıları yani öğretmenler eğitimin üç temel ögesini oluşturmaktadır. Öğretmenler, öğrenen bireyler ve eğitim programları arasındaki bağlantıyı sağlayan köprü görevini üstlenmektedir ve eğitim programında yer alan hedeflere, öğrencilerin ulaşması için gerekli çalışmayı yapmakla sorumludur. Öğretmenin en temel görevlerinden biri de öğrenen için öğrenme ortamları hazırlamaktır. Eğitim programları, öğretmenler için öneriler, yerine getirilmesi gereken çalışmalar içerir ve öğrenme içeriği için gerekli ve etkili yönerge sağlar (Kauffman, Johnson, Kardos, Liu, & Peske, 2002).

Eğitim programı ve öğretim programı kavramları genellikle birbirini yerine kullanılsa da; eğitim programı eğitim kurumlarında yer alan tüm eğitim faaliyetlerini, kurum içi ve kurum dışındaki eğitim etkinliklerini kapsarken, öğretim programı eğitim programı içerisinde yer almaktadır ve öğrenme-öğretme süreçleri ile ilgili etkinlikleri kapsamaktadır (Varış, 1994). Ders programı ise planlanan hedeflerin öğrenene nasıl kazandırılacağını gösteren bütün etkinliklerin yer aldığı bir plandır ve derslerle ilgili olan eğitim faaliyetlerinin sistemli bir şekilde düzenlendiği bir plan olarak öğretim programının içinde yer almaktadır.

Rehberlik, Amerika Birleşik Devletleri'nde 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Dünyanın diğer ülkelerinde Amerika Birleşik Devletlerinde rehberlik alanında meydana gelen gelişme kadar bir gelişme görülememiştir. Çünkü rehberlik alanındaki gelişmeler özellikle diğer ülkelerde daha çok, mesleki rehberlik şeklinde sürdürüle gelmiştir.

1900-1920 yılları arasında dünya genelinde rehberlik ve psikolojik danışma alanından beklenen işlev, meslek seçimine yardımcı olunması ve işe yerleştirmeydi (Baker, & Gerler, 2008). Daha sonraki yirmi yıl boyunca ise (1930-1950) rehberlik ve psikolojik danışma alanında eğitsel başarı ve öğrencilerin okula uyumu önem kazanmıştır (Gysbers, 2001). 1950'li yıllar ve daha sonrasında rehberlik, alanını genişleterek psikolojik danışma hizmetlerine daha fazla önem vermiş ve günümüze kadar bu şekilde devam etmiştir.

Türkiye'de ise, İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nden etkilenecek rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır (Bakırcıoğlu, 1985). Ülkemizde rehberlik hizmetlerinin ilk olarak ortaya çıkmasında, iş dünyasını öğrencilere tanıtmaya yani mesleki bilgi verme ve öğrencilerin ileride iş bulmalarına yardımcı olmak amaçlanmıştır. Daha sonraları rehberlik hizmetleri kişisel, eğitsel ve sosyal rehberlik konularını da bünyesinde toplayarak geniş kapsamlı haliyle günümüze kadar gelmiştir. Rehberliğin bir meslek olarak ülkemizdeki gelişimini Doğan (2000), beş dönemde ele almıştır. Bunlar; 1950-1956 yılları arasında ilk adımlar, 1957-1969 yılları arasında şekillenme süreci, 1970-1981 yılları arasında rehberlik servislerinin okullarda kurulması, 1982-1995 yılları arasında psikolojik danışma mezuniyet

programlarının sağlanması, 1996'dan günümüze kadar ise okullara rehberlik ve psikolojik danışmanların atanmasıdır.

1930'lu yıllarda okul müfredat programlarında geçen "Rehberlik Hizmetleri" kavramı, 1950'li yıllardan sonra daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde; uzman kişiler tarafından yürütülen yardım ve bir ihtisas faaliyeti olarak tanımlanan rehberlik hizmetleri, eğitim programlarımızda da yer almaktadır. Rehberlik hizmetleri bireye yardım etmenin özünü oluşturmaktadır. Bu özelliğiyle rehberlik hizmetleri birey merkezli olmak zorundadır ve insanın var olduğu her ortamda ve her yerde yapılması gereken hizmetler sınıfında yer almaktadır (Hatunoğlu, & Hatunoğlu, 2006).

Eğitim sürecinin ayrılmaz öğeleri olan ğretim, yönetim ve rehberlik çalışmalarının ortak amacı, öğrenenlerin bedensel, zihinsel ve psikolojik bakımdan bir bütün olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamaktır. Bu ortak amaca ulaşmada hem yönetimin, hem öğretimin hem de rehberlik çalışmalarının kendine özgü olan yaklaşım ve uygulamaları bulunmaktadır. Rehberlik, daha çok öğrencilerin kişilik gelişimi ile ilgilenmektedir. Birçok rehberlik ve psikolojik danışmanlık tanımı bulunmaktadır. Bu tanımların ortak yönleri ele alındığında, en genel tanımıyla rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD); "kişiye kendisini ve çevresini tanınması, gizilgüçlerini geliştirmesi ve kendisini gerçekleştirmesi, sorunlarını çözebilmesi için sistematik ve profesyonel, düzenli ve sürekli yardım süreci" olarak ifade edilebilir (Bakırcıoğlu, 2000; Kuzgun, 2000). Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir gerçeğinden yola çıkarsak, rehberlik ve psikolojik danışmanlık uygulamaları ve programında değişip gelişmenin çok önemli olduğunu idrak edebiliriz. Bu yüzden de rehberlik uygulamalarına ve programına gelişimsel yaklaşım perspektifinden bakmalıyız. Gelişimsel yaklaşımı, öğrencilerin hem okulda hem de yaşamda başarılı olmak için ihtiyaç duydukları belirli deneyimleri ve becerileri tanımlama çabasını ifade edebiliriz. Gelişimsel rehberlik anlayışında, bireyler sürekli gelişim halinde olduğu için, her gelişim döneminde gelişim görevlerini başarmaları gerekmektedir. Başarıyla bir gelişim döneminin geçiren bireyler daha sonraki gelişim dönemlerinin görevlerini daha iyi başaracaktır (Cobia, & Henderson, 2007).

Gelişimsel rehberlik anlayışının gelişim sürecinde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programları tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışma sürecinde rehberlik programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarındaki sorunlar bu alanda önemli konu başlıkları durumuna gelmiştir (Green, & Keys, 2001). Kuramsal temelleri gelişimsel rehberlik yaklaşımına dayanan kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri modeli geleneksel modele bir tepki olarak doğmuştur ve gelişimsel anlayışını temele almaktadır. Bu modelde rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerinin; anaokulundan başlayarak lise

eğitiminin sonuna kadar sistematik ve kapsamlı bir şekilde planlanması, uygulanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Dinkmeyer ve Caldwell (1970) tarafından gerçekleştirilen “Gelişimsel Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Kapsamlı Bir Okul Modeli” isimli araştırma bu modelin ilk örneğidir. Sonraki yıllarda yapılan çalışmalarla gelişen model günümüze kadar gelmiştir.

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yer alan okullarımızda da Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık hizmetlerinin örgütlenmesinde; hizmetler modeli, görevler modeli, süreç modeli ve kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları modeli gibi birçok modeller uygulanmıştır. Gelişmiş ülkelerde rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanındaki gelişmelere bağlı olarak, ülkemizde de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin içeriği ve uygulamalarının gelişmesi önem kazanmıştır. Böylece ilk kez 2000 yılında kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışma programının ortaöğretim kurumları için 9., 10. ve 11. sınıf rehberlik programları oluşturulmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde meydana gelen değişiklikler paralelinde ülkemizde de sistemli olarak ilk kez 2006-2007 öğretim yılında hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumlarında, gelişimsel rehberlik anlayışının göz önünde bulundurulduğu 1.-12. sınıf kazanımlarını içeren bir kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışma programı hazırlanmıştır. Bu program çerçevesinde haftalık ders çizelgesinde rehberlik saatlerine yer verilmiştir. Rehberlik saatlerinde psikolojik danışman, sınıf öğretmeni veya sınıf rehber öğretmenleri tarafından program kapsamındaki uygulamalara başlanmıştır (Ergüner-Tekinalp, Leuwerke, & Terzi, 2009).

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan ve daha sonra Kalkınma Bakanlığı'nın kurulması ile bakanlık tarafından hazırlanan; ülkemizin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda, uzun sürede gerçekleştireceği büyümeyi hedefleyen temel politika dokümanları “Beş Yıllık Kalkınma Planı” olarak isimlendirilmektedir. Araştırmada, ilk olarak Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak 1963 yılında yayınlanan ve son olarak 2019 yılında On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak yayınlanan toplam on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planlarımızın tamamında “Eğitim” başlığı altında “Rehberlik Hizmetleri” ne ait ifadeler incelenmeye çalışılmıştır.

İlgili Araştırmalar

Yapılan alan yazın taraması sonucunda, eğitimin kalkınma üzerine etkisi ile ilişkili olarak bu çalışmayla doğrudan ilgili olan veya dolaylı olarak ilgili olduğu saptanan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Öztürk (2005), “İktisadi Araştırmada Eğitimin Rolü” isimli araştırmasında iktisadi düşünce sistemi kapsamında eğitim uygulamalarının geçirdiği evrim ve eğitim yatırımlarının ekonomik açıdan niçin önem taşıdığı üzerinde durmuş, eğitimin ekonomik rolüne ilişkin yaklaşımları tanıtmış ve eğitimin iktisadi kalkınmadaki rolünü analiz etmiştir. Araştırma sonucunda, yoksulluk kısır döngüsünün aşılabilmesi için eğitim seviyesinin yükseltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca eğitim ve kalkınma arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ve eğitim olmaksızın iktisadi kalkınmanın mümkün olamayacağı sonucuna varılmıştır.

Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006), yapmış oldukları “Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları” isimli çalışmalarında, okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin işleyişini ele almışlardır. Araştırmada ayrıca rehberlik hizmetlerinin işleyişi sırasında meydana gelen problemlerin neler olduğunu araştırılmıştır. Meydana gelen problemlerin belirlenmesi için Antalya ili ve bağlı olan ilçelerinde bulunan ve rastgele seçilmiş olan 40 okulda, Ağrı ili ve bağlı olan ilçelerinde bulunan 30 ilköğretim ve lise dengi okulda çalışmalar yürütülmüştür. Araştırmacılar, okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problemlerini ve kusurlarını ortaya çıkarmayı amaçladıkları bu çalışmalarında bu amaca hizmet edecek soruları kapsayan mülakat ve anket formu uygulamışlardır. Çalışmalarının sonunda rehberlik hizmetlerinin kusur ve problemleriyle ilgili çeşitli sonuçlara ulaşmışlar ve uygulamanın yapıldığı iki ilde de rastlanılan bu kusur ve problemlerin birbiriyle paralellik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çakmak (2008), “Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi” isimli çalışmasında eğitimin ekonomi ve kalkınma üzerindeki önemini vurgulamayı amaçlamıştır. Çalışmada; toplumların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte verimliliğin arttığı ve bireylerin almış oldukları eğitim seviyesine paralel olarak yaşadığı topluma katkıda bulunduğu inandıkları ifade edilmiştir. Ayrıca, eğitime yönelik yapılan etkinliklere ait niteliklerin bireyin yaşadığı toplumun hem ekonomik, hem sosyal ve politik, hem de kültürel gelişmesine etki edeceği belirtilmiştir. İncelenmiş olunan araştırmalarda, eğitim düzeyi ile ekonomik büyüme, siyasal gelişme ve toplumsal gelişme arasında pozitif ilişkiler olduğu görülmüştür. Araştırma sonunda; ülkemizdeki nüfusun; eğitim seviyesi, toplumsal ve ekonomik göstergeleri gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, ülkemizin ekonomik göstergelerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca istinaden ülkemizin eğitim düzeyini yükselterek kalkınabileceği ifade edilmiştir.

Yenilmez, Taş ve Yenilmez (2008) yapmış oldukları “Türkiye’de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı” isimli araştırmada, ülkemizdeki kalkınmaya yönelik eğitim planları ve politikalarına yönelik yapılan uygulamaların neler olduğunu incelemiş ve eğitim yatırımlarının geri dönüşü aracılığıyla yapılan bu uygulamaların

verimliliğini belirlemeye çalışmışlardır. Bu esnada eğitim ve kalkınma arasındaki ilişkiyi sosyal ve iktisadi kriterlerle açıklamışlardır. Eğitim ve kalkınma arasında mevcut olan sıkı bağ sayesinde ülkemizdeki eğitim sorunlarının kronikleşmeye başlamış olması, yapmış oldukları araştırmada ulaştıkları en temel sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, 2002 yılı verilerinden yararlanılarak hesaplanan kişisel dönüş oranı olarak lisans ve lisansüstü eğitimi tamamlayan bireylerde en yüksek seviyede olduğu, meslek liselerinin diğer eğitim kademelerine nazaran özel ve sosyal dönüş oranlarında daha yüksek seviyede olduğu sonuçlarına da ulaşmışlardır.

Küçüker (2012), “Türkiye’de Kalkınma Planları Kapsamında Yapılan Eğitim Planlarının Analizi” isimli araştırmasında, ülkemizdeki eğitim planlarının geçirmiş olduğu değişimi 1963-2005 yılları arasında uygulamaya konulan kalkınma planları üzerinden analiz ederek belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönem itibariyle sekiz kalkınma planı mevcut olduğundan araştırma bu kalkınma planları üzerinden yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, 1963 yılından itibaren eğitim anlayışında ciddi bir değişimin olmadığı; planların ekonomik hedeflere ulaşmasında eğitimin yalnızca bir araç olarak ele alındığı için eğitim sisteminin bu çerçevede planlandığı saptanmıştır. Bu yaklaşımın ise, eğitim sistemini ekonomik bir çerçeveye daraltarak, eğitimin içerik ve yaygınlaşma açılarından gelişmesine engel olduğu sonucuna varılmıştır.

Altınışık ve Peker (2012) yaptıkları “Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi” isimli çalışmalarında; eğitimin ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmişlik düzeylerini belirlemede en önemli faktörlerden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Günümüzdeki toplumların eğitim düzeylerinin artmasıyla ekonomik kalkınmaları arasında bağ kurarak; bireylerin almış oldukları eğitimle orantılı olarak katkıda bulunabileceklerini belirtmişlerdir. Eğitimin amacının, hem insanların hem de ülkenin her çeşit istek ve ihtiyaçlarını karşılamak olduğu, bu özelliğiyle ülkelerin iktisadi kalkınmalarının temelini de eğitime dayandığı gerçeğine dikkat çekmişlerdir. Araştırma sonucunda, üretim tekniklerindeki hızlı değişimin eğitime daha fazla önem verilmesi gerektiği, bunun neticesinde de hem bilgiye hem de gelişmeye daha fazla yatırım yapılması ihtiyacının zorunlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Çetin (2014), “Eğitim ve Kalkınma: Türkiye Örneği” isimli yüksek lisans tezinde eğitim ve kalkınma arasındaki ilişkiyi farklı göstergelerle ortaya koyarak ülkemiz açısından bu ilişkinin durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada; Türkiye’nin eğitime yönelik birçok düzenleme yapıyor olmasına rağmen eğitim kalitesine çok büyük çabalar harcamadığı sonucuna ulaşılmıştır. AR-GE harcamalarına önem verilerek eğitimde kalite ve gelişmenin sağlanması önerisinde bulunulmuştur.

Teksöz (2014), “Geçmişten Ders Almak: Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim” isimli araştırmasında, küresel çapta çevre problemlerinin çözümü için eğitimin rolü ve önemini ulusal ve uluslararası kapsamda tarihsel olarak ele alarak, sürdürülebilir kalkınmanın önemini vurgulamak ve eğitimin gereksinimini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada; sürdürülebilir kalkınmanın tarihçesini derlerken, küresel çapta çevre sorunlarının ortaya çıkma süreç ve belirteçlerini vurgulamış, eğitimin önemi, sürecin yönetilmesi ve bireylerin bu süreç içerisindeki rolü ile ilgili konuları değerlendirmiştir. Araştırma sonunda ise günümüz sürdürülebilir olmayan kaynakların kullanımı ve küresel çaptaki çevre problemlerinin çözüm yollarından birinin de eğitim olduğu gerçeğinin hem dünyada hem de Türkiye’deki sürdürülebilir kalkınma için eğitim (SKE) çalışmalarının tartışılmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Günkör (2017), literatür taramasıyla elde ettiği verileri ve bilgileri temel alan “Eğitim ve Kalkınma İlişkisinin İncelenmesi” isimli çalışmada, eğitim ve kalkınma ilişkisini birçok ülkeye ait veriler ışığında incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç çerçevesinde, birçok ülkede eğitimin kalkınmaya etkisine ilişkin göstergeleri değerlendirerek incelemiştir. Araştırmacı çalışmada, eğitim kurumunu beşeri sermayenin kaynağı olarak nitelendirmekte ve eğitim kurumlarının gerekli olan nitelikli işgücünü sağlayarak ekonomik kalkınmada temel rol oynadığını ifade etmektedir. Ayrıca eğitim kurumlarının sosyal refaha, insani gelişmeye ve hayata katkıda bulunarak, yaşam seviyesini yükselttiğine ve bu sayede sosyal kalkınmaya da olumlu etkiler sunduğuna dikkat çekmektedir. Araştırmada eğitimin; bireylerin değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olduğu, gerekli olan nitelikli işgücünü yetiştirerek istihdamı olumlu etkilediği, daha yüksek eğitim seviyesinin bireylere daha fazla gelir sağladığı, teknoloji üretiminde aktif rol oynayan bireyleri yetiştirerek teknolojinin gelişmesine yardımcı olduğu ve toplumdaki sosyal yaşamın gelişmesine katkıda bulunarak yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ulaşılan diğer bir sonuç ise; toplumların eğitim düzeyleri ile sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeylerinin paralellik gösterdiğidir.

Akça vd. (2017), yaptıkları “Türkiye’nin Kalkınma Planlarında Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi” isimli çalışmada Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) olarak kurulan ve daha sonra Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanarak Beş Yıllık Kalkınma Planları olarak isimlendirilen planların, ülkemizin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda uzun sürede gerçekleştireceği büyümeyi hedefleyen temel politika dokümanları olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmada, kalkınma planlarındaki eğitim politikaları konusunda ileriki dönemler için yapılacak hazırlıkların neler olduğunu ortaya koymak, yaşanmakta olan ve yaşanması muhtemel problemlere dikkat çekmek, saptanan problemlere çözüm yolları

geliştirerek önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı yıl itibariyle hali hazırda on tane kalkınma planı mevcut olduğundan araştırma bu on kalkınma planı üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonuçlardan bazıları şunlardır; Kalkınma Planlarında yer alan eğitim politikalarına dayalı olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri artarak devam etmektedir. Öğrencilere yönelik olarak hedeflenen hizmetler çerçevesinde ders kitapları ücretsiz olarak verilmekte ve Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi aracılığı ile lise öğrenimine devam etmekte olan öğrencilere tablet bilgisayarlar yine ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Üniversiteleşme oranı ülke genelinde gelişerek her ilde üniversiteler kurulmuş ve öğrenci kontenjanları artırılmıştır.

Bu çalışmayla doğrudan ilgili olan veya dolaylı olarak ilgili olduğu saptanan yukarıda verilen çalışmalar değerlendirildiğinde, eğitimin ülkemizin kalkınması üzerine etkileri ve ülkemizdeki kalkınma planlarındaki eğitim politikaları incelenmiştir. Çalışmalar genellikle 1963 yılından itibaren yayınlanan Beş Yıllık Kalkınma Planları üzerinden yürütülmüştür. Çalışmaların sonuçları incelendiğinde, eğitimin kalkınmaya olumlu yönde etki ettiği, eğitim düzeyi ile sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeylerinin paralellik gösterdiği belirlenmiş, buna karşın bir çalışmada ise ülkemizdeki nüfusun eğitim seviyesi, toplumsal ve ekonomik göstergeleri gelişmiş ülkelerle kıyaslanmış ve ülkemizin ekonomik göstergelerinin daha düşük olduğu sonucuna varıldığı görülmüştür. Ayrıca Kalkınma Planlarında yer alan eğitim politikalarının hem öğretmenlerin hizmet içi eğitim olarak mesleki gelişimlerini desteklediği, hem de öğrencilere yönelik olarak ders kitaplarının ücretsiz verilmesi ve FATİH projesi kapsamında lise öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılan bilgisayar tabletlerin ülkemizdeki eğitimin ilerlemesine katkıda bulunduğu sonucuna da ulaşıldığı belirlenmiştir.

Literatür taramasında, direkt kalkınma planlarındaki rehberlik hizmetleriyle ilgili yapılmış olan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel bir araştırma özelliği taşıyıp, tarama modelinde desenlenmiştir. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım, & Şimşek, 2013, s.45). Tarama modelleri ise, geçmişte ya da bugün var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi açıklanmaya çalışılırken geçmiş olaylarla ilgili ilişki kurma ve yargıda bulunma amacıyla kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi önem kazanır (Karasar, 2009, s. 77-78).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği, “belirli bir zaman dilimi içerisinde yayımlanan gazete, dergi gibi süreli yayınlar veya bir konuda çeşitli kaynaklar tarafından yayımlanmış anılar, kitaplar ve benzeri dokümanlardan yararlanarak araştırma problemi hakkında geniş bir zaman dilimine dayalı analiz yapmayı sağlar” (Yıldırım, & Şimşek, 2013, s.220).

Araştırmada ilki 1963 yılında yayınlanan toplam on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planı incelenmiş ve bu planlarda rehberlik hizmetleriyle ilgili alınan kararlar irdelenmiştir. Araştırmanın veri setini oluşturan dokümanlar; Milli Kütüphane, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Bayburt Üniversitesi Kütüphanesi ve Kalkınma Bakanlığı web sitesinden elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, dokümanların bir araştırmanın tüm veri setini oluşturduğu durumlarda “dokümanların araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulması gereklidir” (Yıldırım, &

Şimşek, 2013, s. 227) önermesi, bu araştırmaya uygun düştüğünden; araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Toplam on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planı kaynaklarına bağlı olarak irdelenmiş, rehberlik hizmetlerine yönelik alınan kararlar özgün bir biçimde aslına uygun olarak içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırmada, ulaşılan dokümanların incelemesinde, Yıldırım ve Şimşek (2013, s. 18-20)'in belirttiği (1) Dokümanlara ulaşma, (2) Orijinalliğini kontrol etme, (3) Dokümanları anlama, (4) Veriyi analiz etme ve (5) Veriyi kullanma aşamaları dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, araştırmada (1) Dokümanlara ulaşılmış, (2) Dokümanlar orijinallik açısından kontrol edilmiş ve (3) Dokümanlar araştırmanın alt problemleri çerçevesinde tasnif edilmiştir. Dördüncü ve beşinci aşamalar ise dokümanlardan elde edilen verilerin analizinde ve değerlendirilmesinde takip edilen aşamalardır.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Rehberlik Hizmetlerinin amaç boyutuna ilişkin ifadelerin kategorilere ayrılarak kodlanmasına ilişkin olarak güvenilirliği sağlamak amacıyla, her bir kalkınma planı için üç ayrı kodlayıcı tarafından kontrol kodlaması yapılmıştır. Kontrol kodlamaları sonucunda Miles ve Huberman (2016, s.63-64)'ın kodlayıcılar arası görüş birliği için % 80 gibi bir güvenilirlik oranının olup olmadığına “Güvenirlik = Görüş Birliği Sayısı / (Toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı)” formülü kullanılarak bakılmıştır. Bu oran birinci kategori için %81,66; ikinci kategori için %86,80; üçüncü kategori için %84,00 olarak hesaplanmıştır. Böylece, Beş Yıllık Kalkınma Planları için yapılan kategori ve kodlama işlemine ilişkin olarak güvenilirlik sağlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırma bulguları, 1963-2023 yılları arasındaki toplam on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planlarında yer alan Rehberlik Hizmetleriyle ilgili ifadeler başlıklar altında özetlenerek verilmiş ve yorumlanmıştır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Genel ve katma bütçeli dairelerin ve kamu iktisadi teşebbüslerinin yatırımlarına plan hedeflerini doğrudan doğruya uygulayacak olan devlet, ekonominin genel yapısı ve çeşitli kesimlerin gelişmesi hakkındaki bilgileri açıklamak, üç aylık konjonktür raporları yayınlamak ve rehberlik ofisi kurmak gibi tedbirlerle özel teşebbüsün yatırımlarına öncülük edecektir (DPT, 1963, s.62).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere; Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kamu ve özel teşebbüsün yatırımlarına öncülük edilmesi amacıyla rehberlik ofislerinin kurulmasının amaçlandığı görülmektedir.

Kalkınma planında rehberlik hizmetleriyle ilgili olarak yer alan diğer ifadeler ise şu şekildedir:

Özel Sektörde Rehberlik Hizmetleri başlığı altında; Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planındaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için özel sektörden beklenenlerin neler olduğu ve özel sektörün meselelerinin çözümü için alınması gereken tedbirlerin neler olduğuna yer verilmiştir. Alınması gereken tedbirler; Organizasyon, Bilgi Yoksunluğu, Personel ve Eğitim Meselesi ve Finansman İmkânları başlıkları altında açıklanmıştır (DPT, 1963, s.493).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerinin ağırlıklı olarak özel sektör üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Kalkınma planının hedeflerine ulaşabilmesi için özel sektörden beklentiler ve özel sektörün sorunlarının çözümü noktasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçları, *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; kamu ve özel sektör için rehberlik ofisleri kurma şeklinde görülmektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Devlet tiyatroları faaliyetleri merkez dışına kaydırma hizmetlerinden, bu imkânların yoğun bir şekilde sağlandığı belirli merkezlerin dışındaki bölgeler halkının da yararlanmasını sağlamak için bölge tiyatroları kurulacak, söz konusu tiyatrolar çevre illeri için düzenli programlar uygulayacaklardır. Devlet tiyatroları, tiyatro ortamının geliştiği merkezlerde faaliyetlerini genişletmeyecek, yeni merkezler geliştirmeye çalışacaktır. Belediye tiyatrolarının ve özel tiyatroların daha etkin çalışmalarına ve kültür merkezlerinden uzak bulunan bölgelerde kurulup yaşayabilmelerine imkânlar hazırlayabilmek için rehberlik, teknik ve mali yardım, teşvik tedbirleri alınacaktır (DPT, 1968, s.190).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleri ile ilgili olarak yer alan ilk ifadelerin tiyatro hizmetlerine yönelik olduğu görülmektedir. Halkın tiyatro hizmetlerinden etkin şekilde yararlanabilmesi için devlet tiyatrolarının imkânlarının yoğun bir şekilde sağlanmakta olan belirli merkezlerin dışındaki bölgelerde yaşayan halka hizmet verecek bölge tiyatroları kurulmasına karar verildiği görülmektedir. Bölge tiyatroları ile birlikte belediye tiyatroları ve özel tiyatroların da halkın yararına hizmet verebilmeleri için rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı dikkat çekmektedir. Devlet tiyatrolarının ülke geneline yayılmasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Kalkınma Planında yer alan “*Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), okul sporunun geliştirilmesi yolunda belirli bir program uygulamamakta, beden eğitimi derslerinde ve bu dersler dışında öğrencilerin beden kabiliyetlerini değerlendirmek, yeterince gelişmemiş olanlara özel eğitim vermek gibi metotlar kullanılmamaktadır. Üniversite spor kuruluşlarına gereken rehberlik sağlanamamaktadır*” (DPT, 1968, s.193) açıklamaları spor faaliyetlerinde rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. İfadelerde görüldüğü üzere; okullarda verilen spor eğitiminin beden eğitimi dersleri ile sınırlı olduğu ve fiziki yetenekleri yeterince gelişmemiş öğrencilere yönelik herhangi bir özel eğitim sürecinin bulunmadığına dikkat çekilmekle birlikte üniversite spor kuruluşlarında gerekli rehberlik hizmetlerinin bulunmadığının vurgulandığı görülmektedir. Kalkınma planında eğitim kuruluşlarında yer alan spor faaliyetlerinde rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyacın ifade edildiği dikkat çekicidir. MEB’e bağlı okullarda ve üniversitelerde okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme noktasında rehberlik hizmetlerinin verilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Çocuklara sağlanacak sosyal hizmetlerden okul çağındaki çocuklara rehber öğretmenler tarafından yapılacak yöneltme ve sosyal yardım faaliyetlerinde okul aile birlikleri ile rehberlik ve ruh sağlığı merkezlerinin desteğinden yararlanılacaktır. Sakatlığı olan veya az gelişmiş çocuklara özel eğitim verecek

kurumlar açılacaktır. Bu okullarda iş eğitimi ağırlık taşıyacaktır (DPT, 1968, s.233).

Kalkınma planında yer alan yukarıdaki açıklamalar, okullarda öğrencilere verilecek rehberlik hizmetlerinden yöneltme ve sosyal yardım faaliyetlerine yöneliktir. Bu süreçte rehber öğretmenlere, okul aile birlikleri ve ruh sağlığı merkezleri ile işbirliği halinde çalışılması önerilmektedir. Rehberlik hizmetlerinin, özel gereksinimli öğrencilerin yöneltme ve sosyal yardım ihtiyaçları karşılaması amacını taşıması gerektiğinin düşünüldüğü görülmektedir. Rehberlik hizmetlerinin amacı, okul çağındaki çocuklara yöneltme hizmetini yerine getirme ve okul aile birliklerine sosyal yardım faaliyetlerinde destek verme şeklinde görülmektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleri ile ilgili yer alan diğer ifadeler ise şu şekildedir:

Köy ve köy yönetimi, Köy Kanununun köyün kendi öz kaynakları veya sağlanacak imkânlarla köy tarafından yerine getirileceğini öngördüğü hizmetleri yerine getirebilecek güce kavuşturulamamıştır. Bu arada mahalli toplulukların sosyal ve ekonomik gelişmelerine paralel olarak ihtiyaçlar da artmaktadır. Mahalli idare hizmetlerinin günümüzün şartlarına göre düzenlenmemiş oluşu merkezi idarenin yükünü artırmaktadır. Köy yöneticilerinin görevlerini etkili olarak yapmalarına eğitim ve rehberlik çalışmalarıyla destek sağlanamamıştır (DPT, 1968, s.245).

Yukarıdaki açıklamalarda, mahalli idare hizmetlerinin yetersizliğine dikkat çekilmekte ve köy yönetimlerinin ihtiyaç duyulan hizmeti yerine getirememesinden kaynaklı olarak merkezi idarenin iş yükünün arttığı belirtilmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla köy yöneticilerinin eğitim ve rehberlik çalışmalarıyla desteklenerek görevlerini etkili şekilde yerine getirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Mahalli idare yöneticilerine verilecek olan rehberlik hizmetlerinin kalkınma üzerindeki önemine vurgu yapıldığı görülmektedir. Rehberlik hizmetleri, köy yöneticilerinin görevlerini etkin kullanmaları için rehberlik etme amacını taşımaktadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında toplumsal kalkınmada rehberlik hizmetlerine yönelik şu ifadeler yer almaktadır:

Toplum kalkınması metot ve ilkelerine göre uygulama yapılan yerlerde, şiddetli bir ihtiyaç olarak duyulan konularda halk ile tartışılarak hazırlanan programlar içinde halk katılmasının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, gerekli rehberlik ve sınırlı ölçüde mali yardımlar sağlandığı takdirde halkın harekete geçmeye ve teşkilatlanmaya hazır olduğunu göstermiyor. Pilot projelerde kamu görevlileri arasında toplum kalkınması metoduna karşı güven artmış olduğu gibi, bazı yerlerde bu anlayış içinde çalışmalar devamlı bir nitelik kazanmaktadır. Bu metot, pilot proje alanları dışında da yayılmış ve ilgi görmüştür (DPT, 1968, s.252).

Yukarıdaki açıklamalarda, rehberlik hizmetlerinin toplumsal kalkınmada kamu görevlilerine rehberlik etme amacının vurgulandığı görülmektedir.

Kalkınma planında yer alan diğer ifadeler ise şu şekildedir:

Programların halka mal edilebilmesi ve etkilerinin devamlı olabilmesi için kooperatif, birlik gibi teşkilatların kurulmasında ve yaşatılmasında halka yardım ve rehberlik sağlanacak, bu çalışmalarda en küçük toplum birimlerinin ortak sorunları göz önünde tutularak sağlanan destekten bütün kitlenin yararlanması gözetilecek, programlara değişik şartlara uyabilecek bir esneklik verilecektir (DPT, 1968, s.252).

Yukarıdaki ifadeler, kalkınma programında kooperatif, birlik gibi teşkilatların kurulması ve devamlılığın sağlanması amacıyla halka rehberlik hizmeti verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Verilecek olan rehberlik hizmetinden tüm halkın yararlanmasının amaçlandığı görülmektedir. Bu noktada rehberlik hizmetlerinin amacı, sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması için bireylere rehberlik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, “*Gençlerin psikolojik sorunlarında yardım edici ve kabiliyetlerine uygun mesleğe yönelmeleriyle ilgili rehberlik hizmetleri yeterli bulunmamaktadır. Yedi ilde faaliyette olan rehberlik merkezleri daha çok ilkokullarla ilgili çalışmalar yapmaktadır*” (DPT, 1968, s.257) ifadeleri yer almaktadır. Mevcut koşullarda verilen rehberlik hizmetlerinin daha çok ilkokul öğrencilerine yönelik olduğu belirtilmekle birlikte gençlerin ihtiyaç duydukları psikolojik desteğe ve mesleki rehberliğe ilişkin hizmetlerin yeterli olmadığı vurgulanmaktadır. Kalkınma planında, gençlere yönelik psikolojik destek içeren rehberlik hizmetlerinin ve mesleki rehberlik hizmetlerinin verilmesinin amaçlandığı ön plana çıkmaktadır. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, genç bireylere psikolojik sorunlarıyla başa çıkmada rehberlik etme ve onları meslek seçimine yönlendirmede rehberlik etme amaçları dikkat çekmektedir.

Genç neslin sağlam olarak yetişmesi amacıyla okullarda sağlık hizmeti bir ihtisas dalı olan okul hekimliğinin geliştirilmesiyle sağlanacaktır. Gençlere sağlık yönünden yeterli bilgiler vermek için, okul içinde ve dışında gençlik gruplarına yönelmiş sağlık eğitimi çalışmaları yapılacaktır, özellikle genç yaşların ruhi sorunlarının çözülmesinde faydalı olan ruh sağlığı ve rehberlik hizmeti yaygın duruma getirilecektir (DPT, 1968, s.258).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere; okullarda okul hekimliğinin geliştirilmesinin planlandığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, okullarda öğrenim gören genç nüfusa ve ayrıca okul dışında gençlik gruplarına yönelik olarak gerekli sağlık bilgilendirilmesinin yapılabilmesi için rehberlik hizmetlerinden yararlanılması öngörülmektedir. Bu noktada özellikle genç nüfusun psikolojik sorunlarına ve ruh sağlığına yönelik çalışmalara dikkat çekildiği görülmektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan, “*Gençlere ortaokul ve liselerde sosyal ve mesleki rehberlik hizmeti sağlanacaktır. Bu hizmet gençlerin özel problemlerinde, ders dışı faaliyetlerin geliştirilmesinde, kabiliyetlere göre daha üst seviyede öğrenime veya okulu bırakanların mesleğe yönelmelerinde, tatil aylarında bir işte çalışmalarını düzenlemede yardımcı olacaktır.*” (DPT, 1968, s.258) ifadeleri ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilere özellikle daha üst eğitim kademelerine geçişte rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığına işaret etmektedir. Bununla birlikte gençlerin özel problemlerinin çözümünde rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı da görülmektedir. Ayrıca okulu bırakan genç bireylere meslek seçiminde rehberlik etme amacı da vurgulanmıştır.

İktisadi faaliyetleri, az gelişmiş bölgelere yöneltmek için, iktisadi kamu yatırımlarının bu bölgelerde yukarıda açıklanan anlayış içerisinde yapılması imkânı üzerinde bütün projelerde durulacaktır. Özel sektörün sanayi yatırımlarını bu bölgelerde yapmaları için teşvik unsurları artırılacaktır. Bu amaçla özel kredi imkânları, vergi indirimleri, bütün altyapının hazırlandığı düzenli sanayi bölgeleri ve buralarda ucuz enerji imkânları sağlanacak, bu bölgelerin geliştirilme gücü olan kaynaklar tespit edilip tanıtılacak ve bu bölgelerde yatırım yapacaklara rehberlik yapılacaktır. Bu konuda kullanılacak bölge planlama teknikleri bölge planlama bölümünde açıklanmıştır (DPT, 1968, s.269).

Yukarıdaki açıklamalarda, ekonomik olarak az gelişmiş bölgelere özel sektörün yatırımının sağlanması için yapılacak düzenlemelere ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu noktada, rehberlik hizmetlerinin amacı az gelişmiş bölgelere ekonomik yatırımı sağlamak amacıyla bu bölgelere yatırım yapacak girişimcilere rehberlik etmek şeklinde açıklanabilir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Eğitim* kategorisinde; okul çağındaki özel gereksinimli öğrencilerin yöneltme ve sosyal yardım ihtiyaçları karşılaması amacı ile yöneltme hizmetini yerine getirme; MEB’e bağlı okullarda ve üniversitelerde okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme; okul aile birliklerine sosyal yardım faaliyetlerinde destek verme; genç bireylere daha üst eğitim kademelerine geçişte rehberlik etme şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, toplumsal kalkınmada kamu görevlilerine rehberlik etme; az gelişmiş bölgelere ekonomik yatırımı sağlamak amacıyla bu bölgelere yatırım yapacak girişimcilere rehberlik etme; köy yöneticilerinin görevlerini etkin kullanmaları için rehberlik etme şeklinde belirlendiği görülmektedir. *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; rehberlik hizmetlerinin amaçları, sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması için bireylere rehberlik etme; genç bireyleri meslek seçimine yönlendirmede ve psikolojik sorunlarıyla başa çıkmada rehberlik etme; okulu

birakan genç bireylere meslek seçiminde rehberlik etme; devlet tiyatrolarının ülke geneline yayılması ve halkın yararına hizmet vermeleri noktasında rehberlik hizmetlerinden yararlanma şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

“Gübre-bitki-toprak uyumunu sağlayarak gübre kullanımını daha etkili hale getirmek için Toprak Tahlil Laboratuvarlarının sayıları artırılarak çalışmaları çiftçiye rehberlik edecek şekilde düzenlenecek ve geliştirilecektir” (DPT, 1973, s.239) açıklamaları Toprak Tahlil Laboratuvarlarının çalışmalarını desteklemek amacıyla rehberlik hizmetlerinin çiftçilere rehberlik etme amacına işaret etmektedir.

Kalkınma planında yer alan *“Geliştirilecek rehberlik hizmetleri ile öğrenciler yeteneklerine göre bir üst öğretim kurumunu seçmeye yönettireceklerdir”* (DPT, 1973, s.744) ifadeleri ile rehberliğin bireylere bir üst öğretim kurumu seçiminde yardımcı olma amacı vurgulanırken; *“Gençliğin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunların gençliğe yöneltilmiş eğitim, rehberlik, sağlık, çalışma eğlenme ve dinlenme, spor ve sosyal refah hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkenliğinin artırılması yoluyla hızla çözülmesi bu konulardaki programların koordinasyonu ile sağlanacaktır”* (DPT, 1973, s.791) ifadeleri ile de rehberlik hizmetlerinin, gençlere ekonomik, sosyal, sağlık, spor gibi alanlarda rehberlik etme amacına dikkat çekilmektedir. Bu noktada rehberlik hizmetlerinin amacı; gençliğin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunların; sağlık, çalışma, eğitim, eğlenme, çalışma ve dinlenme, spor ve sosyal refah hizmetlerinin yaygınlaştırılması yoluyla onlara rehberlik edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; çiftçilere rehberlik etme; gençlere ekonomik, sosyal, sağlık, spor gibi alanlarda rehberlik etme şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; rehberlik hizmetlerinin, bireylere bir üst öğretim kurumu seçiminde yardımcı olma amacını taşıdığı görülmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

“*El dokuma halıcılığının geliştirilmesi ve dışsatımının artırılması için Sümerbank yapısında geliştirilecek bir birim, finansman, kontrollü ve kaliteli üretim, teknik yardım ve rehberlik, eğitim, pazarlama ve dışsatım çalışmalarını tümüyle tek elden yürütecektir*” (DPT, 1979, s.511) ifadeleri, Sümerbank aracılığıyla gerçekleştirilen halıcılık gibi faaliyetlerin üretim ve satışta rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığını göstermektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; Sümerbank aracılığıyla gerçekleştirilen halıcılık gibi faaliyetlerin üretim ve satışta rehberlik etme şeklinde belirlendiği görülmektedir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Kalkınma planında yer verilen “*Sosyal hizmetlerde muhtaç olana çeşitli imkânların yönlendirilmesinde rehberlik esastır*” (DPT, 1985, s. 155) ifadeleri ile toplumda ihtiyaç sahibi bireylere sosyal hizmetlerin ulaştırılmasında rehberlik hizmetlerinin işe koşulmasının amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca “*Büyük şehirlerde ve gecekondü bölgelerinde ihtiyaç duyulan rehberlik ve yaygın eğitim çalışmaları sosyal hizmet ilkeleriyle bütünleştirilerek götürülecektir*” (DPT, 1985, s.156) ifadeleri gecekondü bölgelerine sosyal hizmetlerin ulaşımı ve artırılmasına rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının gerekliliği üzerinde durulduğunu göstermektedir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; gecekondü bölgelerine sosyal hizmetlerin ulaşımı ve artırılmasına rehberlik etme şeklinde açıklandığı görülmektedir. *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; toplumda ihtiyaç sahibi bireylere sosyal hizmetlerin ulaştırılmasına rehberlik etme şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Büyük ölçüde kaynak ve zaman israfına sebep olan, okulda başarısızlık ve sınıfta kalmaların asgariye indirilmesi için etkili tedbirler alınacak, öğrenci başarısının artırılmasında ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, mesleki yönlendirilmelerinde önemli bir yeri olan rehberlik faaliyetlerinin

etkinleştirilerek yaygınlaştırılmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirilecektir (DPT, 1990, s.294).

Yukarıda yer alan ifadelerin daha çok öğrenci başarısı ve mesleki rehberlik konusuna odaklandığı görülmektedir. Okulda öğrenci başarısızlığı ve sınıfta kalma gibi konularda tedbirlerin alınmasında ve öğrenci başarısının artmasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilere mesleki yönlendirmede rehberlik edilmesinin amaçlandığı göze çarpmaktadır. “*Genel liselerdeki öğrencileri ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirebilmek amacıyla etkili bir mesleki rehberlik sistemi oluşturulacaktır*” (DPT, 1990, s.295) ifadeleri ile lise öğrencileri için bir mesleki rehberlik sistemi oluşturulmasının amaçlandığı da görülmektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, eğitim kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. *Eğitim* kategorisinde rehberlik hizmetlerinin amaçları; öğrencilerin okul başarısızlığına yönelik rehberlik etme; öğrenci başarısının artmasına rehberlik etme; öğrencilere mesleki yönlendirmede rehberlik etme; lise öğrencileri için mesleki rehberlik sistemi oluşturma şeklindedir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

“*Kırsal kesimde, çağdaş ihtiyaçlara uygun hizmet ve bilgi akımının kolaylaştırılması, mahalli idarelerin de katkısıyla müteşebbislik ruhunun geliştirilmesi ve kooperatifçiliğin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması için rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanmasına önem verilecektir*” (DPT, 1996, s.175). Kalkınma planında yer verilen bu açıklamalar, kırsal kesimde yaşayan vatandaşların hayat standartlarının geliştirilmesi için rehberlik hizmetlerinden yararlanma amacına yöneliktir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına rehberlik etme amacına da işaret edildiği görülmektedir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; kırsal kesimde yaşayanların hayat standartlarının geliştirilmesi için rehberlik etme ve *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına rehberlik etme şeklinde olduğu görülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Milli eğitim, herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğretene, etkin bir rehberlik hizmetini içeren, eğitimin tüm evrelerinde yatay ve dikey geçişlere imkân veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, yetki devrini esas alan, istisnasız tüm öğrenciler için fırsat eşitliğini gözetene bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlenecektir (DPT, 2000, s.82)

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere; Milli Eğitim bünyesinde etkin bir rehberlik hizmeti verilmesinin öngörüldüğü belirtilmektedir. Milli eğitimin yeniden düzenlenme kapsamına dikkat edildiğinde rehberlik hizmetlerinin hayat boyu öğrenmeye rehberlik etme gibi bir amacının bulunduğu görülmektedir.

Kalkınma Planında yer verilen *“İlköğretimin ilerleyen sınıflarından başlamak üzere, eğitimin her kademesinde bilgisayar destekli rehberlik yoluyla öğrenciyi tanıma teknikleri ve yetenek ağırlıklı değerlendirmeye dayanan etkin bir yönlendirme sistemi geliştirilecektir”* (DPT, 2000, s.83) ifadeleri ise eğitim kademelerinde bilgisayar destekli rehberlik faaliyetlerinin uygulaması ve geliştirilmesi amacına işaret etmektedir.

Kalkınma planında yer alan aşağıdaki ifadeler ise rehberlik hizmetlerinin özel eğitim boyutuna işaret etmektedir:

Özel eğitim alması gereken çocukların normal gelişim gösterene çocuklarla birlikte eğitim göreceği kaynaştırma okulları bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde mekân, donanım, personel ve program esnekliğine kavuşturulacak; üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların rehberlik ve danışmanlık yardımını okul öncesi ve ilköğretim çağında almasına ve bu çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasına ağırlık verilecek ve özel sektörün bu alandaki girişimleri desteklenecektir (DPT, 2000, s.84).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere; özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla eğitim alabilmeleri için kaynaştırma süreçlerinin geliştirilmesi ve ihtiyaçların karşılanmasının önemi vurgulanmakla birlikte üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların okul öncesi ve ilköğretim çağında belirlenmesine ve bu özellikleri taşıyan çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasına rehberlik edilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Kalkınma planında yer alan diğer ifadeler KOBİ'lere yöneliktir:

KOBİ'lerde, teknoloji düzeyinin ve ürün kalitesinin yükseltilmesi, verimliliğin artırılması, bilgiye erişimin kolaylaştırılması, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, ana-yan sanayi bütünleşmesi, işletmeler arası işbirliği ve elektronik ticaret imkânlarının artırılması desteklenecektir. KOBİ'lerin

çağdaş işletmecilik anlayışıyla yönetilmeleri ve yerel kaynakların harekete geçirilmesine öncülük etmeleri sağlanacaktır (DPT, 2000, s.125).

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü üzere rehberlik hizmetlerinden KOBİ'lerin çağın gereklerine uygun hale gelmesine rehberlik etme amacıyla yararlanılmasının önemi vurgulanmaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitim sisteminin hayat boyu öğrenme yaklaşımı temelinde yeniden düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu noktada rehberlik hizmetlerine yüklenen amaca da işaret edildiği görülmektedir:

Eğitim sisteminin geliştirilmesi, ekonominin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayacak ve uluslararası rekabet gücünü artıracak şekilde sürdürülecektir. Eğitim sistemi, herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla, etkin rehberlik hizmetini içeren, yatay ve dikey geçiş fırsat veren, yetki devrini esas alan, fırsat eşitliğini gözetken, üretime dönük eğitime ağırlık veren bir bütünlük içinde yeniden düzenlenecektir. Bu kapsamda, ilköğretimde başlatılmış olan yeniden düzenleme çalışmaları ortaöğretimi, yükseköğretimi ve yaygın eğitimi de kapsayacak şekilde hızlandırılarak sürdürülecektir (DPT, 2000, s.223).

Kalkınma planında, eğitim sisteminin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak üzere düzenlenmesine ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Bu noktada rehberlik hizmetlerinin; ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirilmesine rehberlik etme rolünün bulunduğu görülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin, *Eğitim* kategorisinde; eğitim kademelerinde bilgisayar destekli rehberlik faaliyetlerini uygulama ve geliştirme; üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların okul öncesi ve ilköğretim çağında belirlenmesine rehberlik etme; ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirilmesine rehberlik etme amaçlarının bulunduğu görülmektedir. *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; KOBİ'lerin çağın gereklerine uygun hale gelmesine rehberlik etme amacının bulunduğu görülmektedir. *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; rehberlik hizmetlerinin amacı, hayat boyu öğrenmeye rehberlik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

VIII. Plan döneminde istihdamın artırılmasında etkin bir araç olarak aktif işgücü politikalarına verilen önem artmıştır. İşgücünün beceri ve yeterliliğini geliştirerek istihdam edilebilirliğin artırılmasını amaçlayan aktif işgücü politikaları, işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programlarını,

mesleğe yönlendirme, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulmasını, iş arama stratejilerinin geliştirilmesini, işsizler, özürllüler, kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların iş bulmasını, girişimcilik eğitimlerini ve istihdam garantili eğitim programlarını kapsamaktadır (DPT, 2006, s.39).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, özellikle istihdamın artırılmasına yönelik planlamalar vurgulanırken bu süreçte nitelikli insan gücü oluşturmaya yönelik uygulamalarda rehberlik hizmetlerinin mesleki rehberlik yoluyla önderlik edilmesine dikkat çekilmektedir.

İş bulma hizmetlerinin daha fazla kişiye sunulması sağlanacak ve bu hizmetlerin kalitesi yükseltilecektir. Aktif işgücü politikaları, başta girişimcilik ve istihdam garantili programlar, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile işletmelerde eğitim seminerleri olmak üzere işgücü yetiştirme ve mesleki eğitim kursları yoluyla yaygınlaştırılacaktır. Aktif işgücü programları, işgücü piyasası ihtiyaç analizleri doğrultusunda düzenlenecektir (DPT, 2006, s.85).

Yukarıdaki ifadelerde, aktif işgücü politikaları kapsamında işgücü piyasası ihtiyaçlarına yönelik olarak iş arayan bireylere rehberlik etmede ve işletmelerde mesleki eğitim faaliyetlerine rehberlik etmede rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Kalkınma planında yer alan, *“Ortaöğretim; program türünü esas alan, yatay ve dikey geçişlere imkân veren, etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmetini içeren esnek bir yapıya kavuşturulacaktır. Programlar geniş tabanlı ve modüler esasa göre düzenlenecektir”* (DPT, 2006, s.86) ifadeleri ortaöğretimde mesleki rehberliği geliştirmenin amaçlandığına işaret etmektedir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin, *Eğitim* kategorisinde; ortaöğretimde mesleki rehberliği geliştirme amacının bulunduğu görülmektedir. *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde ise; nitelikli insan gücü oluşturmaya mesleki rehberlik yoluyla önderlik etme; iş arayan bireylere rehberlik etme; işletmelerde mesleki eğitim faaliyetlerine rehberlik etme amaçlarının bulunduğu görülmektedir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan rehberlik hizmetleri ile ilgili *“Ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş sistemi, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alan etkin rehberlik ve yönlendirme hizmetleri desteğiyle, süreç odaklı bir değerlendirme yapısına kavuşturulacaktır”* (DPT, 2013, s.32) ifadeleri ortaöğretim ve yükseköğretime geçişte yönlendirme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etmenin amaçlandığına işaret etmektedir.

Kalkınma planında ayrıca “Ülkemizde geniş aileden çekirdek aileye doğru bir geçişin sürdüğü ve aile üyeleri arasındaki ilişki biçimlerinin de değiştiği görülmektedir. Boşanma sonucunda oluşan tek ebeveynli ailelerin sorunlarının çözümüne yönelik, izleme ve rehberlik ihtiyacı bulunmaktadır” (DPT, 2013, s.40) ifadelerine yer verilmektedir. Anlaşılabileceği üzere, aile üyelerinin değişen ilişki biçimleri sonucunda karşı karşıya kalınabilecek sorunların çözümünde rehberlik hizmetlerinden yararlanılması gerektiği düşünülmektedir. Benzer şekilde, “Boşanmaların azaltılması amacıyla aile danışmanlığı ve uzlaştırma mekanizmaları geliştirilecektir. Tek ebeveynli ailelerin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik izleme ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacaktır” (DPT, 2013, s.41) ifadesi ile kalkınma planında rehberlik hizmetlerinin ebeveynleri ayrı çocuklara ve ebeveynlere rehberlik etme amacına vurgu yapıldığı görülmektedir.

Kalkınma planında ayrıca, “Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri başta olmak üzere aktif işgücü politikaları etki analizlerine dayandırılarak yaygınlaştırılacaktır” (DPT, 2013, s.47) ifadesi mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla uyumlu hale getirme amacına işaret etmektedir. Bununla birlikte “Eğitim çağındaki gençlerin temel becerilerinin geliştirilmesi amacıyla; ortaokul ve liselerde bireysel yeteneklere göre öğrencileri yönlendirebilecek bir rehberlik sisteminin hayata geçirilmesi” (DPT, 2013, s.187) ile rehberlik hizmetlerinin orta öğretimde yöneltme hizmetlerine rehberlik etme amacına işaret edildiği görülmektedir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler genel olarak incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçları, *Eğitim* kategorisinde; ortaöğretim ve yükseköğretime geçişte yöneltme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etme; orta öğretimde yöneltme hizmetlerine rehberlik etme şeklinde yer almaktadır. *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; rehberlik hizmetlerinin amaçları; mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla uyumlu hale getirme şeklinde yer bulurken; *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; ebeveynleri ayrı çocuklara rehberlik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Yer Alan İfadeler

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleriyle ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

“İmalat sanayi sektörlerine yönelik teknik düzenlemeler ve standartlara uygun üretim yapma konusunda bilinçlendirme ve rehberlik çalışmaları yürütülecektir” (DPT, 2019, s.62) ifadesi, rehberlik hizmetlerinin imalat sanayiinin belli standartlarda üretim yapmasına rehberlik etme amacına işaret etmektedir.

Kalkınma planında yer verilen aşağıdaki ifadeler rehberlik hizmetlerinin, tüm bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği bir mesleki teknik eğitim portalı oluşturma amacına ilişkindir:

Mesleki ve teknik eğitimle ilgili tüm paydaşlara ait verilerin bir araya getirilerek bireylerin tek bir noktadan mesleki ve teknik eğitimle ilgili konulara erişebilmesinin kolaylaştırılmasını, arz-talep eşleşmesinin sağlanmasını, bireye mesleki rehberlik ve kariyer süreçlerinde destek olunmasını sağlayacak bir mesleki ve teknik eğitim portalı oluşturulacaktır (DPT, 2019, s.69).

“Öğrenme ortamlarının fiziki altyapısı, öğretim programı ve materyal zenginliği, öz bakım becerileri, bütünleştirme uygulamaları ve rehberlik hizmetlerinin standartları yükseltilecektir” (DPT, 2019, s.127) ifadesi okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarının yükseltilmesi yoluna gidildiğine; *“Sınıf öğretmenlerinin yan alan ve mesleki rehberlik becerileri geliştirilecektir”* (DPT, 2019, s.128) ifadesi ise sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerinin geliştirmesinde rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amacına işaret etmektedir.

Kalkınma planında yer verilen *“Eğitim ve eğitim dışı sürecin etkin biçimde yürütülebilmesi ve çocukların hazır bulunuşluklarının artırılabilmesi için rehberlik ve danışmanlık sistemi güçlendirilecektir”* (DPT, 2019, s.128) ifadesi rehberlik hizmetlerinin okul ve okul dışında çocukların öğrenmesine rehberlik etme amacının bulunduğu vurgulanmaktadır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ayrıca *“Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin yapısı ve sunduğu hizmetler yeniden düzenlenecektir”* (DPT, 2019, s.128) ifadesine yer verilmektedir. Kalkınma planının uygulamaya konulacağı süreçte Rehberlik Araştırma Merkezlerinin (RAM) yapısının ve sunduğu hizmetlerin güncellemesi yoluna gidildiğinin amaçlandığı görülmektedir.

Rehberlik hizmetlerinin, sosyoekonomik yönden dezavantajlı görülen çocuk ve gençler ile ailelerine rehberlik etme amacı *“Sosyoekonomik dezavantajlı ve suça sürüklenme riski olan çocuk ve gençler ile ailelerine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri güçlendirilecektir”* (DPT, 2019, s.128) ifadeleri ile vurgulanmaktadır.

Kalkınma planında ayrıca rehberlik hizmetlerinin, nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla kurulan kariyer merkezlerine rehberlik etme amacı *“Nitelikli işgücüne yönelik kariyer merkezleri artırılacak ve bu merkezlerde rehberlik faaliyetleri etkinleştirilecektir”* (DPT, 2019, s.132) ifadesinde görülmektedir. Kayıt dışı istihdam ve üretimin azaltılmasına rehberlik etme amacı ise *“Kayıt dışılığın yaygın olduğu sektörler öncelikli olmak üzere yönlendirici ve rehberlik edici denetim faaliyetleri artırılacaktır”* (DPT, 2019, s.134) ifadeleri ile belirtilmektedir.

“Kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi için kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulacak, bu alandaki desteklerde kadınlara öncelik verilecektir” (DPT, 2019, s.140) ifadesi rehberlik hizmetlerinin, kadın girişimcilere rehberlik etme amacına işaret etmektedir.

“Koruma altındaki çocuklara kurum bakımından ayrıldıktan sonra toplumsal hayata adaptasyonlarını desteklemek üzere verilen rehberlik hizmeti geliştirilecektir” (DPT, 2019, s.143) ifadelerinde ise koruma altındaki çocukların gelecek yaşamlarında toplumsal hayata uyumlarına rehberlik edilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer verilen *“Rehberlik Araştırma Merkezleri ile okulların rehberlik hizmetleri güçlendirilecektir”* (DPT, 2019, s.144) ifadesi rehberlik hizmetlerinin okullarda rehberlik hizmetlerini ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde verilen Rehberlik hizmetlerini güçlendirme amacına yöneliktir.

“Gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen faktörler ile etkilerinin azaltılmasını teminen gençlerin ve ebeveynlerin özelliklerine uygun psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacak...” (DPT, 2019, s.145) ifadeleri rehberlik hizmetlerinin gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılmasına rehberlik etme ve gençlere ve ailelere özelliklerine uygun rehberlik hizmeti verme amacına ilişkindir. Ayrıca *“Gençlik merkezlerinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında uzman istihdamı yaygınlaştırılacaktır”* (DPT, 2019, s.146) ifadeleri gençlik merkezlerinde rehberlik hizmetleri sunulmasının amaçlandığını göstermektedir.

Kalkınma planında ayrıca spor alanında gelişmeye yönelik ifadelere yer verilmekte; *“Sporla profesyonel olarak ilgilenen bireylerin spor yaşamları sonrasında aktif ve verimli bireyler olarak spora veya başka alanlara katkı vermeleri için mesleki rehberlik uygulamaları oluşturulacaktır”* (DPT, 2019, s.153) kararı ile rehberlik hizmetlerinin, profesyonel sporcuların aktif spor yaşamları ve sonrasında spor ve diğer sosyal alanlarda katkı sağlamalarına rehberlik etme amacına işaret edildiği görülmektedir.

Rehberlik hizmetlerinin yerel yönetimlere şehircilik hizmetlerinde rehberlik etme amacına yönelik ifadeleri; *“Yerel yönetimlere akıllı şehir stratejilerini ve izleyecekleri yol haritalarını hazırlamalarına yönelik Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planı esas alınarak rehberlik sağlanacaktır”* (DPT, 2019, s.160) ifadesinde bulmak mümkündür.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili yer alan ifadeler incelendiğinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarının, *Eğitim* kategorisinde; okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarını yükseltme; sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerini

geliştirme; okul ve okul dışında çocukların öğrenmesine rehberlik etme; okullarda rehberlik hizmetlerini güçlendirme şeklinde olduğu görülmektedir. *Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma* kategorisinde; nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla kurulan kariyer merkezlerine rehberlik etme; yerel yönetimlere şehircilik hizmetlerinde rehberlik etme; imalat sanayiinin belli standartlarda üretim yapmasına rehberlik etme; kayıt dışı istihdam ve üretimin azaltılmasına rehberlik etme; kadın girişimcilere rehberlik etme amaçlarının bulunduğu görülmektedir. *Sosyal Hizmetler* kategorisinde ise; rehberlik hizmetlerinin amaçları; tüm bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği bir mesleki teknik eğitim portalı oluşturma; sosyoekonomik yönden dezavantajlı çocuk ve gençler ile ailelerine rehberlik etme; gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılmasına rehberlik etme; gençlere ve ailelere, özelliklerine uygun rehberlik hizmeti verme; Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yapısını ve sunduğu hizmetleri güncelleme ve verilen rehberlik hizmetlerini güçlendirme; gençlik merkezlerinde rehberlik hizmetleri sunulmasını sağlama; profesyonel sporcuların aktif spor yaşamları ve sonrasında spor ve diğer sosyal alanlarda katkı sağlamalarına rehberlik etme; koruma altındaki çocukların gelecek yaşamlarında toplumsal hayata uyumlarına rehberlik etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin planlı kalkınma dönemine geçtiği 1963 yılından, 2023 yılına kadar geçen süreçte yer alan on bir adet beş yıllık kalkınma planında rehberlik hizmetleri ile ilgili yer alan ifadeler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Yer Alan Rehberlik Hizmetleriyle İlgili İfadeler

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
Kamu ve özel sektör için rehberlik ofisleri kurma.	Devlet tiyatrolarının ülke geneline yayılmasına rehberlik etme.	Çiftçilere rehberlik etme.	Sümerbank aracılığıyla gerçekleştirilen halıcılık gibi faaliyetlerin üretim ve satışına rehberlik etme.	Toplumda ihtiyaç sahibi bireylere sosyal hizmetlerin ulaştırılmasına rehberlik etme.	Okul başarısızlığına rehberlik etme.	Kırsal kesimde yaşayanların hayat standartlarının geliştirilmesi için rehberlik etme.	Hayat boyu öğrenmeye rehberlik etme.	Nitelikli insan gücü oluşturmaya mesleki rehberlik yoluyla önderlik etme.	Ortaöğretime geçişte yöneltme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etme.	İmalat sanayiinin belli standartlarda üretim yapmasına rehberlik etme.
	MEB'e bağlı okullarda, okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme.	Bireylere bir üst öğretim kurumu seçiminde yardımcı olma.		Gecekondu bölgelerine sosyal hizmetlerin ulaşımı ve artırılmasına rehberlik etme.	Öğrenci başarısının artmasına rehberlik etme.	Sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına rehberlik etme.	Eğitim kademelerinde bilgisayar destekli rehberlik faaliyetlerini uygulama ve geliştirme.	İş arayan bireylere rehberlik etme.	Yükseköğretime geçişte yöneltme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etme.	Tüm bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği bir Mesleki teknik eğitim portalı oluşturma.
	Üniversitelerde okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme.	Gençlere ekonomik, sosyal, sağlık, spor gibi alanlarda rehberlik etme.			Öğrencilere mesleki yönlendirmede rehberlik etme.		Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların okul öncesi ve ilköğretim çağında belirlenmesine rehberlik etme.	İşletmelerde mesleki eğitim faaliyetlerine rehberlik etme.	Ebeveynleri ayrı çocuklara rehberlik etme.	Okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarını yükseltme.
	Okul çağındaki çocuklara Yöneltilme hizmetini yerine getirme.				Lise öğrencileri için mesleki rehberlik sistemi oluşturma.		KOBİ'lerin çağın gereklerine uygun hale gelmesine rehberlik etme.	Ortaöğretimde mesleki rehberliği geliştirme.	Mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla uyumlu hale getirme.	Sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerini geliştirme.

Tablo 1. (*Devami*)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Okul aile birliklerine sosyal yardım faaliyetlerinde destek verme.						İlköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirilmesine rehberlik etme.		Orta öğretimde yöneltme hizmetlerine rehberlik etme.	Okul ve okul dışında çocukların öğrenmesine rehberlik etme.
	Köy yöneticilerinin görevlerini etkin kullanmaları için rehberlik etme.									Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yapısını ve sunduğu hizmetleri güncelleme.
	Toplumsal kalkınmada kamu görevlilerine rehberlik etme.									Sosyoekonomik yönden dezavantajlı çocuk ve gençler ile ailelerine rehberlik etme.
	Sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması için bireylere rehberlik etme.									Nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla kurulan kariyer merkezlerine rehberlik etme.
	Genç bireylere psikolojik sorunlarıyla başa çıkmada rehberlik etme.									Kayıt dışı istihdam ve üretimin azaltılmasına rehberlik etme.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Genç bireylere meslek seçimine yönlendirmede rehberlik etme.									Kadın girişimcilere rehberlik etme.
	Genç bireylere daha üst eğitim kademelerine geçişte rehberlik etme.									Koruma altındaki çocukların gelecek yaşamlarında toplumsal hayata uyumlarına rehberlik etme.
	Okulu bırakan genç bireylere meslek seçiminde rehberlik etme.									Okullarda rehberlik hizmetlerini güçlendirme.
	Az gelişmiş bölgelere yatırım yapacak bireylere rehberlik etme.									Rehberlik Araştırma Merkezlerinde verilen Rehberlik hizmetlerini güçlendirme.
										Gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılmasına rehberlik etme.

Tablo 1. (Devamı)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
										Gençlere ve ailelere özelliklerine uygun rehberlik hizmeti verme.
										Gençlik merkezlerinde rehberlik hizmetleri sunulmasını sağlama.
										Profesyonel sporcuların aktif spor yaşamları ve sonrasında spor ve diğer sosyal alanlarda katkı sağlamalarına rehberlik etme.
										Yerel yönetimlere şehircilik hizmetlerinde rehberlik etme.

Yapılan içerik analizi sonucunda, Tablo 1 incelendiğinde; Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetleri ile ilgili (1) ifadenin yer aldığı görülmektedir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetleri ile ilgili (13) ifade yer alırken, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (3) ifade yer almaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetleri ile ilgili (1) ifade yer almaktadır. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetleri ile ilgili (2) ifadenin yer aldığı görülmektedir. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında ise, rehberlik hizmetleri ile ilgili (4) ifade yer almaktadır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetleri ile ilgili (2) ifade yer alırken; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (5) ifade yer almaktadır. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (4) ifade yer almaktadır. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (5) ifadenin ve On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise, (18) ifadenin yer aldığı görülmektedir.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin ifadeler en fazla On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (18) yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla, ikinci olarak, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (13) ifade, üçüncü olarak Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (5) ifade ve Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (5) ifade, dördüncü olarak Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (4) ifade, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (4) ifade yer almaktadır. Beşinci olarak Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (3) ifade yer almaktadır. Altıncı olarak Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2) ifade ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2) ifade yer almaktadır. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin en az ifadenin ise Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1) ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2’de Beş Yıllık Kalkınma Planlarında yer alan rehberlik ile ilgili ifadelerin “Eğitim”, “Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma” ve “Sosyal Hizmetler” kategorilerine göre gösterimi yer almaktadır.

Tablo 2. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Yer Alan Rehberlik Hizmetleriyle İlgili İfadelerin “Eğitim”, “Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma” ve “Sosyal Hizmetler” Kategorilerine Göre Gösterimi

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
Eğitim	Okul çağındaki çocuklara Yöneltilme hizmetini yerine getirme.		X									
	Okul başarısızlığına rehberlik etme.						X					
	Öğrenci başarısının artmasına rehberlik etme.						X					
	Öğrencilere mesleki yönlendirmede rehberlik etme.						X					
	Lise öğrencileri için mesleki rehberlik sistemi oluşturma.						X					
	Eğitim kademelerinde bilgisayar destekli rehberlik faaliyetlerini uygulama ve geliştirme.								X			

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların okul öncesi ve ilköğretim çağında belirlenmesine rehberlik etme.								X			
	İlköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirilmesine rehberlik etme.								X			
	Ortaöğretimde mesleki rehberliği geliştirme.									X		
	Ortaöğretime geçişte yöneltme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etme.										X	
	Yükseköğretime geçişte yöneltme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etme.										X	

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Orta öğretimde yöneltme hizmetlerine rehberlik etme.										X	
	Okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarını yükseltme.											X
	Sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerini geliştirme.											X
	Okul ve okul dışında çocukların öğrenmesine rehberlik etme.											X
	MEB'e bağlı okullarda, okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme.		X									
	Üniversitelerde okul sporlarının geliştirilmesine rehberlik etme.		X									
	Okul aile birliklerine sosyal yardım faaliyetlerinde destek verme.		X									

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Okullarda rehberlik hizmetlerini güçlendirme.											X
	Genç bireylere daha üst eğitim kademelerine geçişte rehberlik etme.		X									
	Toplam	-	5	-	-	-	4	-	3	1	3	4
	Toplumsal kalkınmada kamu görevlilerine rehberlik etme.		X									
	Nitelikli insan gücü oluşturmaya mesleki rehberlik yoluyla önderlik etme.									X		
	Gençlere ekonomik, sosyal, sağlık, spor gibi alanlarda rehberlik etme.			X								
	Az gelişmiş bölgelere yatırım yapacak bireylere rehberlik etme.		X									

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Gecekondu bölgelerine sosyal hizmetlerin ulaşımı ve artırılmasına rehberlik etme.					X						
	Kırsal kesimde yaşayanların hayat standartlarının geliştirilmesi için rehberlik etme.							X				
	İş arayan bireylere rehberlik etme.									X		
	İşletmelerde mesleki eğitim faaliyetlerine rehberlik etme.									X		
	Nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla kurulan kariyer merkezlerine rehberlik etme.											X
	Yerel yönetimlere şehircilik hizmetlerinde rehberlik etme.											X
	Kamu ve özel sektör için rehberlik ofisleri kurma.	X										

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Çiftçilere rehberlik etme.			X								
	Sümerbank aracılığıyla gerçekleştirilen halıcılık gibi faaliyetlerin üretim ve satışına rehberlik etme.				X							
	KOBİ'lerin çağın gereklerine uygun hale gelmesine rehberlik etme.								X			
	Mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla uyumlu hale getirme.										X	
	İmalat sanayiinin belli standartlarda üretim yapmasına rehberlik etme.											X
	Kayıt dışı istihdam ve üretimin azaltılmasına rehberlik etme.											X

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Kadın girişimcilere rehberlik etme.											X
	Köy yöneticilerinin görevlerini etkin kullanmaları için rehberlik etme.		X									
	Toplam	1	3	2	1	1	-	1	1	3	1	5
	Sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması için bireylere rehberlik etme.		X									
	Genç bireylere meslek seçimine yönlendirmede rehberlik etme.		X									
	Okulu bırakan genç bireylere meslek seçiminde rehberlik etme.		X									
Sosyal Hizmetler	Hayat boyu öğrenmeye rehberlik etme.								X			
	Tüm bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği bir mesleki teknik eğitim portalı oluşturma.											X

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Sosyoekonomik yönden dezavantajlı çocuk ve gençler ile ailelerine rehberlik etme.											X
	Gençlerin bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılmasına rehberlik etme.											X
	Gençlere ve ailelere özelliklerine uygun rehberlik hizmeti verme.											X
	Devlet tiyatrolarının ülke geneline yayılmasına rehberlik etme.		X									
	Genç bireylere psikolojik sorunlarıyla başa çıkmada rehberlik etme.		X									
	Bireylere bir üst öğretim kurumu seçiminde yardımcı olma.			X								

[illegible]

Tablo 2. (Devamı)

Kategori	Kod	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)
	Profesyonel sporcuların aktif spor yaşamları ve sonrasında spor ve diğer sosyal alanlarda katkı sağlamalarına rehberlik etme.											X
	Koruma altındaki çocukların gelecek yaşamlarında toplumsal hayata uyumlarına rehberlik etme.											X
	Toplam	-	5	1	-	1	-	1	1	-	1	9
	Genel Toplam	1	13	3	1	2	4	2	5	4	5	18

Yapılan içerik analizi sonucunda, Tablo 2 incelendiğinde; Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Planlarında Rehberlik Hizmetlerine ilişkin ifadeler Eğitim, Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma, Sosyal Hizmetler olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır.

Eğitim Kategorisinde toplam 20 kod, Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma Kategorisinde toplam 19 kod ve Sosyal Hizmet Kategorisinde toplam 19 kod yer almaktadır. Bu durum, her 3 kategorinin de kalkınma planlarında neredeyse eşit derecede vurgulandığını göstermektedir.

Eğitim Kategorisinde sırasıyla en çok ikinci kalkınma planında (5), ikinci olarak altıncı kalkınma planında (4) ve on birinci kalkınma planında (4), üçüncü olarak sekizinci kalkınma planında (3) ve onuncu kalkınma planında (3), dördüncü olarak dokuzuncu kalkınma planında (1) ifade yer almaktadır. Birinci kalkınma planında, üçüncü kalkınma planında, dördüncü kalkınma planında, beşinci kalkınma planında ve yedinci kalkınma planında ise Eğitim Kategorisiyle ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma Kategorisinde sırasıyla en çok on birinci kalkınma planında (5), ikinci olarak ikinci kalkınma planında (3) ve dokuzuncu kalkınma planında (3), üçüncü olarak üçüncü kalkınma planında (2), dördüncü olarak birinci kalkınma planında (1), dördüncü kalkınma planında (1), beşinci kalkınma planında (1), yedinci kalkınma planında (1), sekizinci kalkınma planında (1) ve onuncu kalkınma planında (1) ifade yer almaktadır. Diğer taraftan, altıncı kalkınma planında ise Ekonomi ve Toplumsal Kalkınma Kategorisiyle ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Sosyal Hizmet Kategorisinde sırasıyla en çok on birinci kalkınma planında (9), ikinci olarak ikinci kalkınma planında (5), üçüncü olarak üçüncü kalkınma planında (1), beşinci kalkınma planında (1), yedinci kalkınma planında (1), sekizinci kalkınma planında (1) ve onuncu kalkınma planında (1) ifade yer almaktadır. Birinci kalkınma planında, dördüncü kalkınma planında, altıncı kalkınma planında ve dokuzuncu kalkınma planında ise Sosyal Hizmetler Kategorisiyle ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Yine Tablo 2 incelendiğinde bu üç kategoriyle ilgili ifadelerin sırasıyla en çok on birinci kalkınma planında (18), ikinci olarak ikinci kalkınma planında (13), üçüncü olarak ikinci sekizinci kalkınma planında (5) ve onuncu kalkınma planında (5), dördüncü olarak altıncı kalkınma planında (4) ve dokuzuncu kalkınma planında (4), beşinci olarak üçüncü kalkınma planında (3), altıncı olarak beşinci kalkınma planında (2) ve yedinci kalkınma planında (2), yedinci olarak birinci kalkınma planında (1) ve dördüncü kalkınma planında (1) yer aldığı görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler

Sonuçlar ve Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı olarak yapılan tartışmalar yer almaktadır.

Birinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitim kavramı, “istenilen bir yaşama düzenine ulaşma çabası olan kalkınmanın en etkili araçlarından biri” (DPT, 1963, s.441) olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin, kalkınmanın en etkili araçlarından biri olarak görülüyor olması; kalkınma planında, eğitime, ekonomik ve toplumsal kalkınmada yüklenen amaca da işaret etmektedir.

Araştırma sonuçları, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerine ilişkin alınan kararların ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde yoğunlaştığını göstermektedir. Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerinin amaçları, ağırlıklı olarak kamu ve özel sektör kuruluşları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kamu ve özel teşebbüsün yatırımlarına öncülük edilmesi amacıyla rehberlik ofislerinin kurulması amaçlanmıştır. Kalkınma planının hedeflerine ulaşabilmesi için özel sektörün sorunlarının çözümü noktasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Küçüker (2008), Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında “toplum kalkınması” programı çerçevesinde kırsal kesimde yaşayanların ekonomik, toplumsal ve kültürel açılardan değişiminin gerçekleştirilmesinde, eğitime önemli görevler verildiğini belirtmektedir. Bu araştırma sonuçlarının da ekonomik ve toplumsal kalkınmaya işaret ettiği söylenebilir.

İkinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerinin amaçları eğitim kategorisinde değerlendirildiğinde, araştırma sonuçları; rehberlik hizmetlerinin, rehber öğretmen, okul aile birlikleri ve ruh sağlığı merkezleri ile işbirliği halinde, özel gereksinimli öğrencilerin yöneltme ve sosyal yardım ihtiyaçlarının karşılanması amacını taşıdığını göstermektedir. Küçüker (2008) de İkinci Plan’da özel eğitimin, “sakatlığı olan veya az gelişmiş çocuklara” sosyal hizmetler kapsamında verilecek bir eğitim türü olarak ele alındığı

ve bu çocuklar için açılacak okullarda iş eğitime ağırlık verilmesinin öngörüldüğü sonucuna varmıştır.

Kalkınma planında ayrıca; okullarda verilen spor eğitiminin beden eğitimi dersleri ile sınırlı olduğu ve fiziki yetenekleri yeterince gelişmemiş öğrencilere yönelik herhangi bir özel eğitim sürecinin bulunmadığına dikkat çekilmekle birlikte üniversite spor kuruluşlarında gerekli rehberlik hizmetlerinin bulunmadığının vurgulandığı sonucuna varılmıştır. MEB'e bağlı okullarda ve üniversitelerde okul sporlarının geliştirilmesi noktasında rehberlik hizmetlerinin verilmesi amaçlanmaktadır. Küçüker (2008) tarafından yapılan araştırmada da, kalkınma planında, *“Çocukların öğrenme gücünün gelişmesi, karakterinin şekillenmesi ve yaratıcılığının doğması için dikkatli, sorumlu, zamanında iş yapan, cesaretle ve usanmadan çalışan, yaratıcı ve iradeli kişiler yetiştirilmesi ve iş yapma kabiliyetinin artırılması, sağlık kazanılması, kendine güven, grup çalışması, karşılıklı dayanışma ve davranış dürüstlüğü alışkanlıklarının geliştirilmesi için oyun, el işi ve spor etkinliklerinin eğitimde öncelikle ele alınacağı vurgulanmıştır”* (s.80) ifadeleri eğitim sürecinde öğrencilerin spor faaliyetlerinde bulunmalarının önemine işaret edilmektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ayrıca, ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin özellikle daha üst eğitim kademelere geçişlerinde, rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmaktadır. Benzer şekilde Poyraz (2006), İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, mesleğe yöneltme faaliyetlerinin yer alması ve eğitimin buna göre örgütlenmesi gereğinin açık bir şekilde vurgulandığını belirtmektedir.

Araştırmada, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerinin amaçları, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde değerlendirildiğinde; rehberlik hizmetlerinin toplumsal kalkınmada kamu görevlilerine rehberlik etme amacı taşıdığı görülmektedir. Akça vd. (2017) yaptıkları araştırmada İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimle ilgili düzenlemelere gidilirken yalnızca öğrenci basamağı değil çalışan kesime de uygun olacak yeniliklere odaklanıldığı sonucuna varmışlardır. Bu kapsamda hizmet içi eğitim ile iş hayatına niteliksel katkı sağlanmasının ön görüldüğü belirtilmektedir. Bu araştırma sonuçları da yapılan araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Kalkınma planında ayrıca, rehberlik hizmetlerinin; az gelişmiş bölgelere ekonomik yatırımı sağlamak amacıyla bu bölgelere yatırım yapacak girişimcilere rehberlik etmesi amaçlanmıştır. Bu sonuçlara ilave olarak; mahalli idare yöneticilerine verilecek olan rehberlik hizmetlerinin kalkınma üzerindeki önemi vurgulanarak bu noktada, rehberlik hizmetlerinin amacı köy yöneticilerinin görevlerini etkin kullanmaları için rehberlik etmek şeklinde belirlenmiştir. Aşım (2019), kalkınma planında “Devletin bütün olanaklarını kullanarak,

halkımızın yaratıcı gücünden yararlanarak ve özel sektöre rehberlik ederek sürdürülebilir, hızlı ve dengeli bir şekilde ekonomik ve toplumsal ilerleme sağlanmasının hedeflendiğini” (s.23) belirtmektedir. Bu çalışma sonuçları da araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, rehberlik hizmetlerinin amaçları, sosyal hizmetler kategorisinde değerlendirildiğinde; kooperatif, birlik gibi sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması ve devamlılığın sağlanması için bireylere rehberlik edilmesinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Kalkınma planında, gençlerin özel problemlerinin çözümünde rehberlik hizmetlerinden yararlanılması ve okulu bırakan genç bireylere meslek seçiminde rehberlik etmek amaçlanmaktadır. Okullarda okul hekimliğinin geliştirilmesi planlanmakta ve okullarda öğrenim gören genç nüfusa ve ayrıca okul dışında gençlik gruplarına yönelik olarak gerekli sağlık bilgilendirilmesinin yapılabilmesi; gençlerin psikolojik sorunlarına ve ruh sağlığına yönelik rehberlik hizmetlerinin verilmesi amaçlanmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, devlet tiyatrolarının ülke geneline yayılmasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca bölge tiyatroları, belediye tiyatroları ve özel tiyatroların halkın yararına hizmet verebilmeleri için rehberlik hizmetlerinden yararlanılması öngörülmektedir. Ayrıca, mevcut koşullarda verilen rehberlik hizmetlerinin daha çok ilkokul öğrencilerine yönelik olduğu belirtilmekle birlikte gençlerin ihtiyaç duydukları psikolojik desteğe ve mesleki rehberliğe ilişkin hizmetlerin yeterli olmadığı vurgulanmaktadır. Kalkınma Planında, genç bireylere psikolojik sorunlarıyla başa çıkmada rehberlik etme ve onları meslek seçimine yönlendirmede rehberlik etmek amaçlanmaktadır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde, rehberlik hizmetlerinin amacı; Toprak Tahlil Laboratuvarlarının çalışmalarını desteklemek amacıyla çiftçilere rehberlik etmek olarak belirtilmiştir. Ayrıca eğitim, sağlık, çalışma eğlenme ve dinlenme, spor ve sosyal refah hizmetlerinin yaygınlaştırılması yoluyla gençliğin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde, rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmıştır.

Kalkınma Planında, sosyal hizmetler kategorisinde, rehberlik hizmetlerinin amacı; öğrencilere eğitim yaşantılarında, bir üst öğretim kurumu seçimlerinde rehberlik hizmeti verilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde Akça vd. (2017) tarafından yapılan araştırmada, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, yükseköğretime hazırlık süreci başta olmak üzere ihtiyaç duyan öğrenciler için rehberlik hizmetleri verilmesi öngörüldüğü sonucuna

varılmıştır. Küçük (2008) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin hangi alanı tercih edeceklerine yardım edecek, onları belli alanlarda yönlendirecek tanıtıcı ve yöneltici rehberlik hizmetlerine Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yer verildiği belirtilmektedir. Araştırmacı, “Üçüncü Plan’da getirilen en önemli yeniliğin, temel eğitim sürecinde yönlendirme yapacak rehberlik hizmetlerinin öngörülmesi” olduğunu belirtirken, rehberlik hizmetlerinin temel eğitimin ikinci kademesinde başlayacağını ve öğrencileri yeteneklerine göre ortaöğretimin çeşitli dalları ile yaygın meslek eğitimi programlarına yönlendireceğini” (s.91) ifade etmiştir.

Dördüncü beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik ile ilgili alınan kararlar ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde yoğunlaşmaktadır. Bu noktada Sümerbank aracılığıyla gerçekleştirilen halıcılık gibi faaliyetlerin üretim ve satışında rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmaktadır.

Beşinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlik hizmetleri ile ilgili kararlar ekonomi ve toplumsal kalkınma ve sosyal hizmetler kategorisinde yoğunluktur. Kalkınma planında, gecekondü bölgelerine sosyal hizmetlerin ulaşımı ve artırılmasına rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmıştır. Ayrıca, toplumda ihtiyaç sahibi bireylere sosyal hizmetlerin ulaştırılmasında rehberlik hizmetlerinin işe koşulması amaçlanmıştır. Akça vd. (2017) da Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında aile ve çocuk sağlığının korunması konusunda eğitim ve uygulama önlemleri alınmasına dair karar alındığı sonucuna varmışlardır. Bu araştırma sonuçlarının da kalkınma planının sosyal hizmet boyutuna işaret ettiği söylenebilir.

Altıncı beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Araştırma sonuçları, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili alınan kararların daha çok eğitim kategorisinde olduğunu göstermektedir. Bu kategoride öğrenci başarısı ve mesleki rehberlik konusuna odaklanılmıştır. Okulda öğrenci başarısızlığı ve sınıfta kalma gibi konularda tedbirlerin alınmasında ve öğrenci başarısının artırılmasında rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmıştır. Özgür (2005) araştırmasında, kalkınma planında öğrenci başarısının artırılmasında ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki yönlendirilmelerinde önemli bir yeri olan rehberlik faaliyetlerinin etkinleştirilerek yaygınlaştırılmasına yönelik düzenlemelerin gerçekleştirileceği sonucuna varmıştır.

Araştırmada ayrıca Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında, öğrencilere mesleki yönlendirmede rehberlik edilmesi ve lise öğrencileri için bir mesleki rehberlik sistemi

oluşturulmasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Akça vd. (2017) da benzer şekilde yaptıkları araştırmada, kalkınma planında öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine odaklanarak mesleğe yönlentilmeleri için mesleki rehberlik hizmetleri sistemi oluşturulacağı sonucuna varmışlardır. Benzer bir sonuç da Poyraz (2006) tarafından yapılan araştırmada, “Yükseköğrenime devam etmeyen lise mezunlarına meslek kazandırma, lise öğrencilerini ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirebilmek için mesleki rehberlik sisteminin geliştirilmesi konusunda planlamalar yapılmıştır” (s.196) ifadelerinde görülmektedir.

Yedinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rehberlikle ilgili olarak eğitim kategorisine ilişkin herhangi bir karar alınmamıştır. Rehberlik hizmetlerinin amacı, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde incelendiğinde; kırsal kesimde yaşayan vatandaşların hayat standartlarının geliştirilmesi için rehberlik hizmetlerinden yararlanmasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bu sonucu ile benzer şekilde, Aşım (2019) tarafından yapılan araştırmada, kişilerin kendilerine ayırdıkları boş vakitlerin olumlu yönde kullanılmasının sosyal ve ferdi bakımdan zaruret olduğuna dikkat çekilerek, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında bu duruma yönelik fiziki ve hukuki altyapının oluşturulması, bu alanda rehberlik edecek eğitici ve danışmanların yetiştirilmesi de gerektiğinin vurgulandığı sonucuna varılmıştır.

Kalkınma planında ayrıca rehberlik hizmetlerinin amacı sosyal hizmetler kategorisinde, sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına rehberlik etmek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sekizinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Milli Eğitimin yeniden düzenlenmesine yönelik yoğun bir çalışma göze çarpmaktadır. Milli Eğitim bünyesinde etkin bir rehberlik hizmeti verilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Araştırmada, rehberlik hizmetlerinin amaçları, eğitim kategorisinde değerlendirildiğinde; eğitim kademelerinde bilgisayar destekli rehberlik faaliyetlerinin uygulaması ve geliştirilmesinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Özgür (2005) tarafından yapılan araştırmada, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, İlköğretimin ilerleyen sınıflarından başlamak üzere eğitimin her kademesinde, bilgisayar destekli rehberlik yoluyla öğrenciyi tanıma teknikleri ve yetenek ağırlıklı değerlendirmeye dayanan etkin bir yönlendirme sisteminin geliştirileceği sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları da çalışmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Kalkınma planında ayrıca, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla eğitim alabilmeleri için kaynaştırma süreçlerinin geliştirilmesi ve ihtiyaçların karşılanmasının önemi vurgulanmakla birlikte rehberlik hizmetlerinin amaçları arasında, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların okul öncesi ve ilköğretim çağında belirlenmesi ve bu çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasına rehberlik edilmesi yer almaktadır. Kalkınma planında, eğitim sisteminin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak üzere düzenlenmesine ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Bu noktada rehberlik hizmetleri; ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimde nitelikli insan gücü yetiştirilmesine rehberlik etme amacı taşımaktadır.

Rehberlik hizmetlerinin amaçları, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde değerlendirildiğinde; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, KOBİ'lerin çağın gereklerine uygun hale gelmesine rehberlik etme amacıyla rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının planlandığı görülmektedir.

Sosyal hizmetler kategorisinde ise rehberlik hizmetlerinin, hayat boyu öğrenmeye rehberlik etmek gibi bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde Özgür (2005), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, toplumda hayat boyu öğrenme anlayışının benimsenmesini esas alan her türlü yaygın eğitim imkânının geliştirileceği sonucuna varmıştır.

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Araştırmada, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitim kategorisinde, rehberlik hizmetlerinin, ortaöğretimde mesleki rehberliği geliştirme amacı bulunduğu sonucuna varılmıştır. Akça vd. (2017) tarafından yapılan araştırmada da kalkınma planında, yetenekleri ölçüsünde bireylerin mesleğe yönlendirilmesine çalışılacağı sonucuna varılmıştır.

Kalkınma planında ayrıca, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde, istihdamın artırılmasına yönelik planlamalar vurgulanırken bu süreçte nitelikli insan gücü oluşturmaya yönelik uygulamalarda rehberlik hizmetlerinin mesleki rehberlik boyutuna dikkat çekilmektedir. Aktif işgücü politikaları kapsamında işgücü piyasası ihtiyaçlarına yönelik olarak iş arayan bireylere rehberlik etmede ve işletmelerde mesleki eğitim faaliyetlerine rehberlik etmede rehberlik hizmetlerinden yararlanılması amaçlanmıştır.

Onuncu beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitim kategorisinde, ortaöğretim ve yükseköğretime geçişte yönlendirme faaliyetleriyle öğrencilere rehberlik etmek amaçlanmıştır. Ayrıca ekonomi ve toplumsal kalkınma boyutunda, mesleki rehberlik faaliyetlerini iş gücü politikalarıyla uyumlu hale getirmek amaçlanmıştır. Kalkınma planında, sosyal hizmetler kategorisinde, rehberlik hizmetlerinin amaçları; ebeveynleri ayrı çocuklara ve ebeveynlere

rehberlik etmek ve aile üyelerinin değişen ilişki biçimleri sonucunda karşı karşıya kalabilecek sorunların çözümünde rehberlik hizmetlerinden yararlanmaktır.

On birinci beş yıllık kalkınma planına ilişkin sonuçlar ve tartışma.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında alınan kararlar incelendiğinde, eğitim kategorisinde, okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarının yükseltilmesinin ayrıca sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerinin geliştirmesinde rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Kalkınma planında alınan kararlar, okul ve okul dışında, çocukların öğrenmesine rehberlik edilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca okullarda ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde verilen rehberlik hizmetlerini güçlendirmek amaçlanmıştır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında alınan kararlar ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde değerlendirildiğinde; nitelikli insan gücü oluşturmak amacıyla kurulan kariyer merkezlerine rehberlik edilmesinin; yerel yönetimlere şehircilik hizmetlerinde rehberlik edilmesinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca rehberlik hizmetleri ile imalat sanayiinin belli standartlarda üretim yapmasına; kayıt dışı istihdam ve üretimin azaltılmasına rehberlik edilmesinin amaçlandığı görölmektedir. On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, ayrıca kadın girişimcilere rehberlik edilmesinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında alınan kararlar sosyal hizmetler kategorisinde değerlendirildiğinde; tüm bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği bir mesleki teknik eğitim portalı oluşturulmasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Kalkınma Planında ayrıca, sosyoekonomik yönden dezavantajlı görölen bireyler ile ailelerine rehberlik hizmeti sağlanması ve koruma altındaki çocukların gelecek yaşamlarında toplumsal hayata uyumlarına rehberlik edilmesi amaçlanmıştır. Gençlerin fiziksel, psikolojik ve bilişsel gelişimlerini olumsuz olarak etkileyen faktörlerin azaltılmasına rehberlik edilmesi ayrıca gençlere ve ailelere, özelliklerine uygun rehberlik hizmeti verilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, kalkınma planının uygulamaya konulacağı süreçte Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yapısının ve sunduğu hizmetlerin güncellemesi amaçlanmıştır. Gençlik merkezlerinde rehberlik hizmetleri sunulması da rehberlik hizmetlerinin amaçları arasında yer almaktadır. Ayrıca profesyonel sporcuların aktif spor yaşamları ve sonrasında, spor ve diğer sosyal alanlarda katkı sağlamalarına rehberlik edilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1963 yılından, 2023 yılına kadarki süreçte yer alan on bir adet beş yıllık kalkınma planında rehberlik hizmetlerinin amaçları genel olarak incelendiğinde; rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin ifadelerin en fazla On Birinci Beş Yıllık Kalkınma

Planında yer aldığı sonucuna varılmıştır. Rehberlik hizmetlerinin amaçlarına en az sayıda yer verilen kalkınma planlarının ise Birinci ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları olduğu sonucuna varılmıştır.

Eğitim kategorisinde, rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin en fazla ifadenin İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer aldığı sonucuna varılmıştır. En az ifadeye ise Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında yer verilmiştir. Eğitim kategorisinde; Birinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında rehberlik hizmetlerine ilişkin hiçbir ifade yer almamaktadır.

Ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisinde; rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin en fazla ifadenin, On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer aldığı sonucuna varılmıştır. Bu kategoride en az ifadenin yer aldığı kalkınma planları ise; Birinci, Dördüncü, Beşinci, Yedinci, Sekizinci ve Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planlarıdır. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında, ekonomi ve toplumsal kalkınma kategorisine ilişkin olarak rehberlik hizmetlerinin amaçlarına yönelik hiçbir ifade yer almamaktadır.

Sosyal hizmetler kategorisinde; rehberlik hizmetlerinin amaçlarına ilişkin en fazla ifade On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer almaktadır. Bu kategoride en az ifadenin yer aldığı kalkınma planları ise; Üçüncü, Beşinci, Yedinci, Sekizinci ve Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planlarıdır. Birinci, Dördüncü, Altıncı ve Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, sosyal hizmetler kategorisinde rehberlik hizmetlerinin amaçlarına yönelik hiçbir ifadenin yer almadığı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Araştırma sonucunda Beş Yıllık Kalkınma Planlarından elde edilen sonuçlar bağlamında, aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Rehberlik ofisleri aracılığıyla hem kamu kuruluşlarındaki hem de özel sektörlerdeki sorunların çözümüne de katkıda bulunulabilir. Bu yüzden, hem kamu ve hem de özel teşebbüsün yatırımlarına öncülük edilmesi amacıyla rehberlik ofislerinin kurulmasına daha fazla özen gösterilmelidir.

Hem MEB'e bağlı okullarda hem de üniversitelerde verilen spor eğitiminde beden eğitimi dersleri ile sınırlı kalınmayarak okul sporlarının geliştirilmesi noktasında rehberlik hizmetlerinin verilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, fiziki yetenekleri yeterince gelişmemiş öğrencilere yönelik özel eğitim süreçlerinin uygulanmasına yönelik de rehberlik hizmetleri verilmelidir.

Ülke nüfusunun büyük bir kısmının eğitime devam ettiği gerçeğinden yola çıkarsak; öğrenci başarısızlığı ve sınıfta kalma gibi konularda tedbirlerin alınmasında, öğrenci başarısının artırılmasında, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki yönlendirilmelerinde daha kapsayıcı rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin en başından itibaren düzenli olarak sunulmalıdır.

Kırsal kesimlerde yaşayan bireylere sunulacak olan ekonomik kalkınmaya yönelik çalışmalarda ve sosyal yardımlarda rehberlik hizmetlerinden daha yoğun bir şekilde yararlanılmalıdır.

Okullarda rehberlik hizmetlerinin standartlarının yükseltilmesi ve sınıf öğretmenlerinin mesleki rehberlik becerilerinin geliştirmesinde rehberlik hizmetlerinden yararlanılması gerekmektedir. Bu bağlamda; okul, rehberlik servisleri ve sınıf öğretmenleriyle işbirliği içerisinde olan Rehberlik Araştırma Merkezlerinde verilen rehberlik hizmetlerinin de güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (2000). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz.
- Akça, Y, Şahan, G, & Tural, A. (2017). Türkiye'nin kalkınma planlarında eğitim politikalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)* , 3 (Special Issue 2), 394-403.
- Akyüz, Y. (1999). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Altınışik, İ., & Peker, H. S. (2012). Eğitimim ekonomik kalkınmaya etkisi. *Sosyoteknik Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi Cilt 2, Sayı 4*, 1-13.
- Aşım, M. (2019). *Kalkınma planlarında halk eğitiminin tarihsel gelişimi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.602686)
- Baker, S. B., & Gerler, E. R. (2008). *School counseling for the twenty-first century* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Bakırcıoğlu, R. (1985). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Bakırcıoğlu Yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlk, orta ve yükseköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Baykul, S. (2008). *Küreselleşen Dünya'da kalkınma sürecinde AB'deki ve Türkiye'deki eğitim finansmanının karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.221169)
- Baykul, Y. (2002). *6.-8. sınıflarda matematik öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Cobia, D. C., & Henderson, D. A. (2007). *Developing an effective and accountable school counseling program* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice-Hall.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* **11**, 33-41.
- Çetin, B. (2014). *Eğitim ve kalkınma ilişkisi: Türkiye ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.375641)
- Demir, F. (2018). *Türkiye'de Cumhuriyet döneminde ilkokul programları kapsamında yetiştirilmek istenen insan modeli* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 526641)

- Demir, F., & Duman, T. (2018). Türkiye’de cumhuriyetin ilanıyla birlikte yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 41-56.
- Demirel, Ö. (2010). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme. (12. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1985). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (2014). *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2019). *On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2019-2023*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari> sayfasından erişilmiştir.
- Dinkmeyer, D., & Caldwell, E. (1970). *Developmental counseling and guidance: A comprehensive school approach*. New York: McGraw-Hill.
- Doğan, S. (2000). Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlığı alanında çağdaş bir yaklaşım: kapsamlı rehberlik programı modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13), 56-64.
- Ergüner-Tekinalp, B., Leuwerke, W., & Terzi, Ş. (2009). Emergence of national school counseling models: Views from the United States and Turkey. *Journal of School Counseling*, 7(33).
- Ertürk, S. (1972) *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Ertürk, S. (1982). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Green, A., & Keys, S. (2001). Expanding the developmental school counseling paradigm: Meeting the needs of the 21st century student. *Professional School Counseling*, 5(2), 84-96.
- Günkör, C. (2017). Eğitim ve kalkınma ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 14-32.
- Gysbers, N. C. (2001). School guidance and counseling in the 21st century: remember the past into the future. *Professional School Counseling*, 5, 96-105.
- Hatunoğlu, A., & Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (1) , 333-338.
- Kalaycı, N. (2004). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Karagözoğlu, G. (1985). Atatürk'ün eğitim savaşı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 2(4), 193-213.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

- Kauffman, D., Johnson, S. M., Kardos, S. M., Liu, E., & Peske, H. G. (2002). "Lost at sea": New teachers' experiences with curriculum and assesment. *Teachers College Records*, 104(2), 273-300.
- Kılıç, D. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kızılboğa-Özaslan, R., & Alıcı, O. V. (2014). Kalkınma planlarında yerel yönetimler ve yapılan reformlar çerçevesinde mukayesesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 315-342.
- Korkmaz, İ. (2007). *Eğitim programı: tasarımı ve geliştirilmesi*. A. Doğanay (Ed.), Öğretim ilke ve yöntemleri (2. baskı, ss. 2-34). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2000). İlköğretimde mesleki gelişim (Ed:Yıldız Kuzgun). *İlköğretimde Rehberlik* (ss.125-153). Ankara: Nobel Yayın.
- Küçük, E. (2008). *Kalkınma planları kapsamında yapılan eğitim planlarının analizi (1963-2005)* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 235724)
- Küçük, E. (2012). Türkiye'de kalkınma planları kapsamında yapılan eğitim planlarının analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1) , 9-26.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). Nitel veri analizi. (S. Akbaba Altun., & A. Ersoy, çev.ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *2017 Program değişikliği talim terbiye kurulu basın bülteni*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Okur, M. (2005). Milli Mücadele ve cumhuriyetin ilk yıllarında milli ve modern bir eğitim oluşturma çabaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 199-217.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2014). *Curriculum foundations, principles, and issues* (6th edition). London: Pearson.
- Özgür, E. (2005). *Türkiye'nin kalkınmaya yönelik eğitim politikaları ve eğitim yatırımlarının geri dönüşü* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.161630)
- Özmen, H. (2004). Fen öğretiminde öğrenme teorileri ve teknoloji destekli yapılandırmacı (constructivist) öğrenme. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 14-27.

- Özodaşık, M. (1999). *Cumhuriyet dönemi yeni bir nesil yetiştirme çalışmaları*. Konya: Çizgi Yayınları.
- Öztürk, M. (2005). *Üniversitede eğitim-öğretim gören öğrencilerde uluslararası fiziksel aktivite anketinin geçerliliği ve güvenilirliği ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.194366)
- Poyraz, C. (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 187-209.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning (4th ed.)*. New York, NY: Holt, Rinehart & Winston.
- Senemoğlu, N. (2000). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı.
- Sert, M. (2000). *Mardin'deki liselerde Fizik öğretiminin sorunlarının tespit edilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.93526)
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. (13. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: theory and practice*. New York, NY: Harcourt, Brace & World.
- Teksöz, G. (2014). Geçmişten ders almak: sürdürülebilir kalkınma için eğitim. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 31(2), 73-97.
- Variş, F. (1978). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Variş, F. (1988). Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 157.
- Variş, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme: teori ve teknikler (5. Baskı)*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Yenilmez, U, Taş, U, & Yenilmez, F. (2008). Türkiye'de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Yıldırım, A, & Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Erzurum’da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum’da tamamladı. 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi’nden mezun oldu ve aynı yıl öğretmen olarak atandı. Halen öğretmen olarak görevine devam etmektedir. 2017 yılında Bayburt Üniversitesi’nde Yüksek Lisans eğitimine başladı. Araştırmacı evli ve bir çocuk annesidir.

